

Dějiny Obce unitářů v Plzni / History of Unitarian congregation in Pilsen

Tereza Koželuhová

Abstrakt

Studie se zaměřuje na téma unitářství, pro většinu lidí pojem neznámý, a proto jsou její počáteční strany věnovány samotnému rozklíčování slova a jeho významu. Následně přináší stručný vhled do smýšlení unitářské náboženské společnosti, jež staví na racionálním přístupu i v otázkách teologických. Dále pokračuje malým nástinem dějin, které sahají až ke skupině tzv. ariánů odmítajících nauku o Trojici. Podstatná část práce se zaměřuje regionálně, a to na Obec unitářů v Plzni. Jejím hlavním úkolem je podat kompletní popis vývoje unitářství v západních Čechách na základě získaných úředních dokumentů, korespondence duchovních a dobových materiálů, poskytnutých z archivu Pražské obce unitářů a archivu Obce unitářů v Plzni. Studie se zabývá i jejich vydavatelskou činností v průběhu let (1992 – současnost), jež je opět sestavena pomocí nashromážděných archiválií. Poslední stránky jsou věnovány PhDr. Jiřině Chudkové (laické duchovní) a Rev. ThMgr. Lud'ku Pivoňkovi (nynějššímu duchovnímu), osobám neodmyslitelně spjatých s Obcí unitářů v Plzni.

Abstract

The study focuses on the topic of Unitarianism. Since the notion is unknown for most people, the first pages of the thesis are devoted to identification of the word and its meaning. Substantial part of the work is focused regionally, namely on the Unitarian congregation in Pilsen. Its main task is to give a complete description of the development of Unitarianism in Western Bohemia, which is carried out on the basis of official documents, correspondence of churchmen, and other contemporary materials,

provided by the archives of the Prague Unitarian Congregation and the Unitarian Congregation in Pilsen. The study also deals with their publishing activities over the years 1992 to present, which is again built using official archival documents. The last pages are devoted to PhDr. Jiřina Chudková (laic churchwoman) and Rev. ThMgr. Luděk Pivoňka (the present churchman), two people essential to the Unitarian Congregation in Pilsen.

Klíčová slova: Unitářství, Obec unitářů v Plzni, Svobodné bratrství, Čtenářská Obec Nového Lidu, PhDr. Jiřina Chudková, Rev. ThMgr. Luděk Pivoňka, periodikum, rubrika, přednáška.

Key words: Unitarianism, Unitarian congregation in Pilsen, Liberal Religious Fellowship, Readership of the New People, PhDr. Jiřina Chudková, Rev. ThMgr. Luděk Pivoňka, periodical literature, rubric, lecture.

Úvod

Předkládaná studie se věnuje zmapování dějin Obce unitářů v Plzni.¹⁴² Informace a podklady pro sepsání byly čerpány z publikací, z archivních materiálů, z periodik vydávaných samotnou unitářskou obcí a také z ústních rozhovorů. Historický přehled a náhled do unitářského smýšlení jsem získala z publikací specializovaného nakladatelství Unitaria, které ročně produkuje díla jak sebraných myšlenek, tak i dějinných faktů. Vývojem unitářství v čase se zabírá bývalý reverend Pražské obce unitářů Vladimír Strejček. V současné době nejvíce publikuje nynější reverend ThMgr. Petr Samojský, který se spíše zaměřuje na vydávání reedic spisů významných osob pro unitářství. Dále i celounitářský časopis *Tvůrčí život* zavedl pravidelnou rubriku věnovanou dějinám a současnosti unitářství ve světě. Nejhodnotnější a nejspřaždanější dějiny unitářství v Čechách obsahuje diplomová práce Drahomila Špaleho nazvaná *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, kterou vydalo nakladatelství Unitaria roku 2010. Další povedená ročníková práce, jež v podstatě navazuje na Drahomila Špaleho a rozšiřuje jeho dílo, je *Unitářství ve světě a v České republice* od

¹⁴² Předkládaná studie vychází z mé bakalářské práce viz: KOŽELUHOVÁ, Tereza. *Plzeňské slunečnice aneb Unitářství v západních Čechách*. obhájeno 2016. Plzeň: Západočeská univerzita. 2016.

Romany Radové z roku 2004. K nastudování mi byla propůjčena díla z knihovny Obce unitářů v Plzni, ale i Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje oplývá několika tituly. Historie unitářství v Čechách se však nejvíce načerpá z dobových dokumentů a materiálů. Proto jsem navštěvovala archiv Náboženské společnosti českých unitářů¹⁴³ v Praze a archiv Obce unitářů v Plzni. V pražském archivu jsou písemné archiválie roztríděny a uloženy do standardních archivních kartonů. Materiál je v nich však tříděn jen hrubě. Tento stav zpracování poskytuje pouze základní přehled o obsahu jednotlivých věcných skupin z kartonu. Plzeňský archiv se omezuje pouze na roční datace, většina materiálu zůstává neutříděna. Pro svůj okruh Plzně jsem z archivů vybírala úřední agendu mezi Prahou a Plzní, z níž jsem čerpala nejvíce, dále osobní korespondenci duchovních a zápisy z kroniky. Zjištěná data a jména jsem si mohla ověřovat z posbíraných propagačních letáčků, přednášek a pozvánek na unitářská shromáždění. Z pražského archivu se dočkáme pouze jedné černobílé fotografie z ustanovující schůze Svobodného bratrství v Plzni. S novějšími snímky se můžeme setkat jen v plzeňském archivu, jež tvoří jakousi formu fotodokumentace, a stávají se tak jediným pramenem pro léta 1987-2006. Nejpočetnější archiválie představují měsíční, dvouměsíční, čtvrtletní i pololetní programy. Díky jejich četnosti lze popsat vývoj, změny a osoby figurující v plzeňské obci. Celková heuristika nebyla příliš složitá i díky přístupnosti archivů a ochotě pracovníků, vyžadovala však delší studijní časové období. Nutno poznamenat, že ani v Archivu města Plzně, ani ve Státním oblastním archivu v Plzni se nenacházejí žádné prameny, které by se týkaly historie unitářů v Plzni. Díky zformování hnutí v Čechách až ve 20. století jsem mohla práci obohatit o osobní rozhovory s pamětníky důležitých mezníků pro dějiny plzeňské obce.

Hlavním cílem předkládané studie je nastínit historický vývoj unitářské obce v Plzni, představit jejich vydavatelskou činnost (část studie se věnuje periodikům, která unitářská obec vydávala během svého působení v Plzni) a také představit dvě významné osobnosti pro plzeňské unitářství, a to bývalou laickou duchovní PhDr. Jiřinu Chudkovou, jež dlouhá léta působila na Západočeské univerzitě v Plzni a nynějšího reverenda plzeňské obce ThMgr. Ludka Pivoňku. Oba dva se zasloužili o

¹⁴³ V následujícím textu bude používána pouze zkratka NSČU či NSČSU (Náboženská společnost československých unitářů)

stmelení plzeňské skupiny, svými myšlenkami obohacovali členy obce a oba publikovali svá díla pod hlavičkou nakladatelství Unitaria.

Základní principy unitářství

Unitářství je svobodomyšlná víra, povzbuzující člověka k sebepoznání a práci pro lepší svět, nabízející inspiraci ke stále pokračujícímu hledání a nacházení hodnoty a duchovní hloubky života.¹⁴⁴ Pojem unitář má kořeny v latinském slově „unitas“, což znamená Boží jednotu a nedělitelnost.¹⁴⁵

Sami unitáři se nenazývají církví. Považují se za náboženskou společnost, nebo ještě lépe za náboženské hnutí, ukotvené v židovsko-křesťanské tradici,¹⁴⁶ ale doménou uskupení je svobodomyšlnost i v náboženské sféře, tudíž se nechávají obohacovat o zajímavé prvky, jsou pozitivně nakloněni podnětům ostatních světových náboženství, humanistickým skupinám, kritickému rozumu, technologiím a moderní vědě. Dle názorů jednoho z klíčových reverendů ThDr. Karla Hašpla je unitářství náboženskou společností, která se snaží o vytvoření takové spolupráce a harmonického prostředí, kde by se rodila nová energie, nebo osláblá regenerovala k tvůrčímu a lepšímu životu: „*Jsme náboženskou společností, společností, jejímž orientačním bodem je náboženství a jež svůj zorný úhel zaměřuje k tomu, aby její členové lépe viděli sebe v souvislosti s ostatním světem lidí v rámci přírody a na cestě k Bohu.*“¹⁴⁷

Kořeny unitářství ve světě

Jak jsme se výše dozvěděli, unitáři mají již ve svém názvu zahrnuto jejich přesvědčení o Boží jednotě a nedělitelnosti. Jejich smýšlení je tudíž založeno na antitrinitářských

¹⁴⁴ SAMOJSKÝ, Petr. Unitářství jako cesta. *unitaria.cz* [online]. Praha: NSČU, 2003. Dostupné z: <http://www.sirsispolecenstvi.cz/texty/unitarstvi_jako_cesta.pdf>. [cit. 2015-08-02]. s. 6.

¹⁴⁵ PIVOŇKA, Luděk. *Unitářství: spiritualita pro 21. století*. Plzeň: Obec unitářů v Plzni, 2012. 55 s. ISBN 978-802-6009-689. s. 13.

¹⁴⁶ PIVOŇKA, Luděk. *Unitářství: spiritualita pro 21. století*, s. 13.

¹⁴⁷ HAŠPL, Karel. *Potřebuje člověk náboženství?*. Editor Luděk Pivoňka. Praha: Unitaria, 2011. 190 s. ISBN 978-808-6105-611. s. 146.

tezích.¹⁴⁸ K nejranějším zastáncům patří tzv. ariáni,¹⁴⁹ kteří vyzdvihovali Ježíšovo lidství a popírali Kristovo božství. Odmítání Boží Trojice se stalo základním myšlenkovým kamenem pro unitáře, způsobilo rozchod s katolickou církví a umožnilo rozvoj na protestantských a reformačních náladách. Unitářství nemá jednoho zakladatele, bylo seskládáno jako mozaika z různých tezí protestantských uskupení. Důležitým mezníkem pro zformování myšlenek unitářství se stalo 16. století, naplněné reformačními tezemi jaké představovalo luteránství či kalvinismus. A právě tehdy započal unitářský vývoj jako jedna z odnoží evropské reformace, a to nejprve v Itálii formulacemi Laelia Socina (zakladatele sociniánů považující nauku o Trojici za nebiblickou)¹⁵⁰. Díky jeho synovci Fausta Socina se myšlenky dostávají až do Polska. Ideje zakořenily nejen zde, ale i v Sedmihradsku, významném centru pro historické unitáře. Za hlavního hybatele nového náboženského smýšlení se však považuje Michael Servetus.¹⁵¹

Michael Servetus pochází ze španělského města Tudela, kde se narodil roku 1511 do rodiny notáře královského dvora.¹⁵² Mladý Servetus byl velmi učenlivý. Vystudoval univerzitu v Toulouse. Ovládal francouzštinu, řečtinu, hebrejštinu, dokonce se při pobytu v Africe naučil i arabštinu a latinu. Jeho jazykové nadání mu umožňovalo přečíst *Písmo svaté* v originále. Servetus měl svůj vyhraněný názor ohledně učení o Trojici. Přisouzením Ježíši jeho božství a ustanovení dogmatu o Trojici bylo prvním podnětem pro diskuse, spekulace, nesouhlas a v extrémní formě i odmítání, které se objevilo u každého svobodomyšlného směru. Odtud byli později nazýváni i unitáři (unus jeden, unitas jednota = nesouhlas s pojmem tří Bohů).¹⁵³

¹⁴⁸ ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*. Praha: Unitaria, 2010. 169 s. ISBN 978-80-86105-51-2. s. 50.

¹⁴⁹ ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, s. 22.

¹⁵⁰ Online knihovna Strážné věže. „Polští bratři“ – Proč byli pronásledováni? [online]. Dostupné z: <<http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/20000032000>>. 2000, [cit. 2016-12-16].

¹⁵¹ STREJČEK, Vladimír. *Historie a myšlenky unitářství a univerzalizmu ve světě a v České republice*. Praha: Unitaria, 1999. 135 s. ISBN 80-861-0503-2. s. 10.

¹⁵² STREJČEK, Vladimír. *Historie a myšlenky unitářství a univerzalizmu ve světě a v České republice*, s. 8.

¹⁵³ ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, s. 23.

V roce 1530 se Servetus setkal s představitelem reformace Oecolampadiem,¹⁵⁴ který tvrdil, že pro uplatňování dogmatu o Trojici nenachází v *Bibli* žádné podklady. Obohacen tezí vydal Servetus knihu *O bludech Trojice* a později na stejné téma přibylo i dílo *Rozhovory o Trojici*.¹⁵⁵ Tituly nabyly své popularity a rozšířily se po evropském kontinentě. Jeho knihy a myšlenky v nich obsažené se setkaly s ostrou kritikou ze stran katolických i protestantských reformátorů. Servetus se tedy dostal do křížku i se švýcarským reformátorem Janem Kalvínem. Na jeho popud byl Servetus udán vídeňské inkvizici, která jej uvěznila. Podařilo se mu sice uniknout, ale při přechodu do Francie byl Kalvínem v Ženevě zajat a obžalován. Dne 27. října roku 1553 byl Michael Servetus protestantskou inkvizicí odsouzen k trestu smrti upálením na hranici.¹⁵⁶ Avšak jeho odkaz o jediném Bohu mimo Trojici přežil a vytvořil nový prostor pro svobodné smýšlení, které vyústilo a dalo tvar i formu unitářství v Anglii, v Americe i v Československu.

Počátky českého unitářství

Prvky z principů dnešních českých unitářů jsou patrné již u bogomilů ze 13. století, kteří nevěřili v Nejsvětější Trojici a zavrhovali svátosti.¹⁵⁷ Dále unitáři s velikou úctou uznávají Mistra Jana Husa, jenž si získal jejich náklonnost tím, jak vytrvale dychtivě toužil po čisté pravdě a pro její naplnění vykonal tu nejvyšší oběť.¹⁵⁸

O počátku formování českých unitářů můžeme mluvit až od roku 1522, kdy znovu ožila Malá stránka (radikální odnož Jednoty bratrské)¹⁵⁹, do jejíhož čela se dostal Jan Kalenec.¹⁶⁰ Svým nesouhlasem s Trojicí a postojem ke křtu dětí se velmi přibližoval k unitářskému směru. Díky autorskému spisu *Psaní proti Augustovi*, které

¹⁵⁴ STREJČEK, Vladimír. *Historie a myšlenky unitářství a univerzalizmu ve světě a v České republice*, s. 9.

¹⁵⁵ STREJČEK, Vladimír. *Historie a myšlenky unitářství a univerzalizmu ve světě a v České republice*, s. 9.

¹⁵⁶ STREJČEK, Vladimír. *Historie a myšlenky unitářství a univerzalizmu ve světě a v České republice*, s. 9-10.

¹⁵⁷ ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, s. 27.

¹⁵⁸ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Ludkem Pivoňkou, reverend Obce unitářů v Plzni, dne 2. července 2014 v plzeňské Unitarii, v Tomanově 3, Plzeň.

¹⁵⁹ KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: Zvon, 1991. 281 s. ISBN 80-7113-003-6. s. 27.

¹⁶⁰ ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, s. 48.

nejlépe zachycuje jeho názory, můžeme Jana Kalence považovat za prvního ideového unitáře v Čechách.¹⁶¹ V 19. století bylo hlavní snahou reformního proudu na náboženském poli dosažení symbiózy křesťanství a moderní kultury i odstranění rozporů s vědeckým bádáním. Nastupuje období tzv. náboženského liberalismu,¹⁶² charakterizovaného v teologii uplatňováním práv rozumu, antropocentrismu a odcírkevňováním. Odraz toho všeho se projevuje i v českých zemích, transformuje se však do jiné podoby, a to do filozofických a náboženských myšlenek i výroků významných jmen jako jsou Josef Jungmann, František Palacký, Karel Havlíček Borovský, Augustin Smetana, František Matouš Klácel.¹⁶³ Zlomové však bylo až 20. století. Vznik českých unitářů se datuje do roku 1922, kdy se v Praze uskutečnila ustavující schůze Svobodného bratrství vedená Norbertem Fabiánem Čapkem.¹⁶⁴ Unitářství se na naše území dostává díky Charlottě Garrigue Masarykové, vyznačce unitářství a jejímu manželovi Tomáši Garrigue Masarykovi.¹⁶⁵

Unitáři v Plzni

Plzeňští unitáři mají dohromady tři pamětní knihy, z nichž nejcennější je ta první s kreslenými ilustracemi. První plzeňská kronika začíná zmínkou o Obci Nového Lidu.¹⁶⁶ Tato společnost vyrůstala souběžně po boku Svobodného bratrství (předchůdci československých unitářů) a hrála v plzeňských dějinách významnou roli. Obec Nového Lidu zakládala ve větších městech Čech i Moravy své odnože, tzv. Čtenářské Obce Nového Lidu.¹⁶⁷ Plzeň nebyla výjimkou, instituce Nového Lidu zde vznikla 6. července 1930.¹⁶⁸ V roce 1931 byl vedoucím Sdružení čtenářů Nového Lidu

¹⁶¹ ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, s. 50.

¹⁶² ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, s. 88.

¹⁶³ ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, s. 88-106.

¹⁶⁴ PIVOŇKA, Luděk. *Unitářství: spiritualita pro 21. století*, s. 16.

¹⁶⁵ ČAPEK, Norbert Fabián- DITTRICHOVÁ, Jaroslava- LEDEREROVÁ KOLAJOVÁ, Kristýna-SAMOJSKÝ, Petr. Devadesát let českého unitářství. Jako neprodejná příloha. *Unitářské listy*, 2012, č. 4. Praha: Obec širšího společenství českých unitářů, s. 16.

¹⁶⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 2.

¹⁶⁷ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 3.

¹⁶⁸ Archiv Obce unitářů v Plzni. Úřední agenda. Rok 1931-32. *Dopis v Plzni dne 21. 1. 1932*.

Jaroslav Vošahlík, Josef Pokorný a Alexandr Bartoň.¹⁶⁹ Sdružení si vzalo za úkol pořádat odborné výkladové lekce různých expertů z oboru zdravotní, medicíny, eubiotiky, experimentální psychologie či dalších odvětví.¹⁷⁰ Svoji hlavní činnost a osvětu tudíž založili na přednáškách. A právě v tomto svém nejdůležitějším bodě vznikla podobnost Čtenářské Obce Nového Lidu se Svobodným bratrstvím.

K prvnímu navázání kontaktu mezi Pražskou obcí Svobodného bratrství a Čtenářskou Obcí Nového Lidu pro Plzeňsko došlo při promluvě Norberta Fabiána Čapka, jež se konala v přednáškovém sále Slovanského ostrova v Praze na sklonku roku 1931.¹⁷¹ Zde se osobně setkali bratr Žižka (tajemník Norberta Fabiána Čapka – zakladatele Svobodného bratrství)¹⁷² s funkcionářem Čtenářské Obce Nového Lidu pro Plzeň Alexandrem Bartoněm. Od tohoto zlomového okamžiku začala probíhat spolupráce, jež spočívala v pořádání přednášek Svobodného bratrství v Plzni Čtenářskou Obcí Nového Lidu. Tato obec se tedy zasloužila o pronikání unitářských idejí do západních Čech.

První opravdu čistě unitářská přednáška proběhla dne 15. března 1932 v Lidovém sále Měšťanské besedy, vedená bratrem Žižkou na téma *Nálada a její vědomé tvoření*.¹⁷³ Na agitačním letáčku se poprvé představili pořadatelé českoslovenští unitáři a Čtenářská Obec Nového Lidu.¹⁷⁴

Od 12. května 1932 horlivě probíhala korespondence ve věci zřízení odbočky Svobodného bratrství v Plzni a určitého splynutí se Čtenářskou Obcí Nového Lidu.¹⁷⁵ V dopise ze dne 24. května 1932 plzeňský Nový Lid referoval o uvolnění stávajících

¹⁶⁹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 3.

¹⁷⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 3.

¹⁷¹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 5.

¹⁷² Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 4.

¹⁷³ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 6.

¹⁷⁴ Archiv Obce unitářů v Plzni. Dokumenty. Rok 1931-32. *Propagační leták – Nálada a její vědomé tvoření*.

¹⁷⁵ Archiv Obce unitářů v Plzni. Úřední agenda. Rok 1931-32. *Dopis v Plzni dne 12. 5. 1932*.

místností pro činnost sekretariátu Svobodného bratrství.¹⁷⁶ Přelomovým bodem plzeňských dějin se stal 7. červen 1932, kdy byla svolána ustavující schůze Svobodného bratrství v Plzni konaná v prostorách Čtenářské Obce Nového Lidu (Husova třída 3).¹⁷⁷ V archivu můžeme nalézt podpisovou listinu všech čtyřiceti zúčastněných členů i s adresou jejich bydliště. Byl zvolen výkonný výbor v následujícím znění: předseda František Pokorný, jednatel Alexandr Bartoň, pokladník Jaroslav Vošahlík.¹⁷⁸ Výbor měl za úkol jmenovat další členy.¹⁷⁹ Dne 27. června byly zaslány stanovy nového uskupení policejnímu ředitelství.¹⁸⁰

Na konci září roku 1932 se bratr Žižka trvale přestěhoval do západočeské metropole a převzal úlohu výkonu plzeňského duchovního.¹⁸¹ Tímto počínem nastalo v obci Svobodného bratrství plodné období. Konaly se přednášky, schůze mladé generace vedené bratrem Žižkou, z iniciativy jeho manželky vzniklo seskupení unitářských žen, také probíhal kurz angličtiny.¹⁸² K vyvrcholení snah došlo dne 16. listopadu 1932, kdy zavítal do Plzně sám zakladatel Svobodného bratrství a posléze československých unitářů Norbert Fabián Čapek.¹⁸³ Pro Plzeň si vybral přednášku na téma *Struktura těla a povahy*.¹⁸⁴

V polovině ledna roku 1933 pražské ústředí dostalo od bratra Žižky shrnující popis začátku nově vzniklé obce Svobodného bratrství na Plzeňsku.¹⁸⁵ Je zde například uvedeno, že jednou za čtrnáct dní se pořádala velká shromáždění v Měšťanské besedě s průměrnou návštěvností 300-400 osob. Každý týden, podle pražského vzoru, se v Plzni konaly nedělní přednášky se společnou četbou, samotným

¹⁷⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni. Úřední agenda. Rok 1931-32. *Dopis v Plzni dne 23. 5. 1932.*

¹⁷⁷ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 7.

¹⁷⁸ Archiv Obce unitářů v Plzni. Dokumenty. Rok 1931-32. *Ustanovující schůze Svobodného bratrství v Plzni ze dne 7. 6. 1932.*

¹⁷⁹ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Zprávy Svobodného bratrství v červnu 1932.*

¹⁸⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni. Úřední agenda. Rok 1931-32. *Dopis v Plzni dne 27. 6. 1932.*

¹⁸¹ Archiv Obce unitářů v Plzni. Úřední agenda. Rok 1931-32. *Dopis v Praze dne 24. 9. 1932*

¹⁸² Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Propagační letáček – CO KONÁ NOVÝ LID - PLZEŇSKÁ OBEC SVOBODNÉHO BRATRSTVÍ.*

¹⁸³ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 9.

¹⁸⁴ Archiv Obce unitářů v Plzni. Úřední agenda. Rok 1931-32. *Dopis v Plzni dne 11. 11. 1932.*

¹⁸⁵ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Dopis v Plzni dne 15. 1. 1933.*

výkladem, meditací a hudbou. Jednou za dva týdny měly svoji schůzi i plzeňské unitářky. Do nedělní školy bylo přihlášeno 42 dětí. A schůzky mladé generace se konaly každý pátek v počtu 35 osob. Aktivita náctiletých byla nepřehlédnutelná. Sami si vydávali časopis *Mladá generace*. Bratr Žižka pozitivně zhodnotil samotnou funkci mladých v obci. Starali se o propagaci přednášek vylepováním letáků. Dokonce i v biografiích byly promítány diapozitivy s pozváním na přednášku. Také se uskutečnila zcela první Květinová slavnost.¹⁸⁶ Všechna tato opatření se podepsala na přílivu nových členů.

Od jara do podzimu roku 1934 se rozhořel spor mezi pražským ústředím a bratrem Žižkou. V dopise ze dne 5. května 1934 je vypsán výčet nesplacených dluhů, například za odebrané knihy z knihkupectví a nakladatelství Unitaria, knihtiskárně Adolf Pavlíček, kde byl dluh ke dni 8. března 1934 stanoven na cenu 152 Kč, cestovné a náklady řečníkům, a dokonce nesplacené pohledávky přímo u NSČSU za financování Žižkovy cesty do Anglie a zápůjčku na brambory.¹⁸⁷ Spor se řešil soudním jednáním, v němž hrál důležitou roli advokát JUDr. Josef Daňko, jehož si najala pražská strana.¹⁸⁸ Ke dni 20. září 1934 byl bratr Žižka na základě usnesení Správního sboru ze dne předcházejícího vyloučen ze Společnosti Svobodného bratrství.¹⁸⁹

Velmi slibně se rozvíjející hnutí se nacházelo ve zdecimovaném stavu jak po finanční, tak i po mentální stránce dosavadních členů. Z odeslaného dopisu sestrou Marií Beránkovou se lze přesvědčit o snaze plzeňských členů pokračovat v činnosti. Pražské ústředí přijalo návrh dále spolupracovat na přednáškové činnosti pro Plzeň, která se podle výsledovaného zájmu zúčastněných měla zintenzivnit.¹⁹⁰ Sliby byly vyplněny, již 13. února 1935 přijel přednášet do Plzně ThDr. Karel Hašpl,

¹⁸⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*, s. 9.

¹⁸⁷ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Dopis v Praze dne 5. 5. 1934*.

¹⁸⁸ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Dopis v Praze dne 14. 7. 1934*.

¹⁸⁹ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Dopis v Praze dne 20. 9. 1934*.

¹⁹⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni. Úřední agenda. Rok 1933-35. *Dopis v Praze dne 10. 1. 1935*.

spolupracovník a zeť Norberta Fabiána Čapka.¹⁹¹ Jeho výklad nesl název *Duše na rozcestí*.¹⁹²

Leden roku 1938 byl naplněn přípravami dvou událostí, a to zcela prvně vykonanou unitářskou svatbou dne 30. ledna.¹⁹³ Druhá, neméně významná, patřila dětem. Téhož dne proběhla i dětská akademie pod vedením sester Hirschauové, Ekrtové, Eretové, Brabcové, Vondráčkové a Jakubcové z plzeňské odbočky. Ty si pro děti připravily program plný písniček, tanečků i amatérského loutkového divadla. Svým sólovým tanečním vystoupením obohatila odpoledne Josefína Bejholcová.¹⁹⁴

Stupňující se napětí, jež přinášel rok 1938, se promítlo i do života unitářů. Ve vzájemné korespondenci nacházíme slova útěchy, trpělivosti, píle i naděje a povzbuzení. Plzeňští chtěli zachovat co nejpevnější vztah s ústředím a v pravidelnějším vyučování dětí viděli stěžejní bod spolupráce.¹⁹⁵ Na sklonku roku 1938 zaslal bratr Stahl z pražského ústředí dopis, v němž stálo, že plzeňská unitářská skupina není právním útvarem, proto není způsobilá k jednání s úřady, ani se ustanovovat a volit funkcionáře.¹⁹⁶ Tehdy vzrostla snaha plzeňských unitářů prohloubit dosavadní způsob práce. Postupně se rodila myšlenka na založení samostatné plzeňské odbočky, k čemuž záhy 2. ledna 1939 došlo. Tímto počinem NSČSU v Praze zřídila místní představenstvo se sídlem v Plzni k samostatnému plnění úkolů vzdělávacích, organizačních i propagačních a k činnosti výchovné i pastorální. Plzeňští unitáři nabyli práva k výkonu jednotlivých funkcí, které příslušejí do oboru duchovní správy. Patří sem bohoslužby, přednášky, proslovy, kázání, předčítání, modlitby, utišení, symbolické projevy, úvody novorozeňat a modlitby při pohřbech. Místní představenstvo se skládalo z předsedy a z členů jmenovaných NSČSU. Jejich funkční období bylo stanoveno po dobu tří let a mohlo pracovat

¹⁹¹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 11.

¹⁹² Archiv Obce unitářů v Plzni. Dokumenty. Rok 1933-35. *Propagační leták – Duše na rozcestí*.

¹⁹³ Archiv Obce unitářů v Plzni. Dokumenty. Rok 1938-39. *Pozvánka na unitářskou svatbu*.

¹⁹⁴ Archiv Obce unitářů v Plzni. Dokumenty. Rok 1938-39. *Program dětské akademie ke dni 30. 1. 1938*.

¹⁹⁵ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Dopis v Plzni dne 25. 10. 1938*.

¹⁹⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 18.

samostatně v rámci ústavy unitářů a nově zasláného usnesení. Jejich zprávy a oznámení uveřejňoval časopis NSČSU *Cesty a cíle*.¹⁹⁷

Obsazení republiky německým wehrmachtem v březnu se samozřejmě odrazilo a žalostně dopadlo i na obec unitářskou. Jejich vzájemná korespondence byla naplněna slovy útěchy, ale hlavně povzbudivými tezemi o národním zmrtvýchvstání. Unitáři museli svá setkání přesunout do příměstského bytu u Kordíků, který skýtal větší ochranu.¹⁹⁸ V březnu roku 1941 postihla české unitáře neblahá událost, a sice zatčení Norberta Fabiána Čapka gestapem. Migroval mezi věznicí na Pankráci, českobudějovickou i drážďanskou. Po této vysilující mřížové cestě byl odvezen do koncentračního tábora v Dachau¹⁹⁹, kde bohužel skonal 30. října 1942.²⁰⁰

Během válečných let poklesl počet přednášek. Omezily se i návštěvy pražských duchovních.²⁰¹ Pražští unitáři byli velmi vytíženi svojí prací v pražské obci a tudíž jim nezbývalo mnoho času na přednáškové výjezdy do Plzně.²⁰² Z tohoto důvodu plzeňští unitáři poslali do Prahy žádost ohledně vlastního stálého duchovního, kterého se ale dočkali až roku 1950.

Nastal rok 1945, jenž s sebou přinesl konec 2. světové války. Hmotné ztráty i počet lidských obětí byl nedozírný. I na některých členech plzeňské obce unitářů se válka velmi výrazně podepsala. Například na skvrňanský dům bratra Jaroslava Bruje spadla bomba. Při dubnovém bombardování Škodovky byl výrazně poškozen dům i závod bratra Ladislava Jakubce leteckou pumou. Dne 20. května se uskutečnila Květinová slavnost, jež měla velmi harmonickou a radostnou atmosféru ještě přeživší z květinového osvobození. Také se z koncentračního tábora vrátil bratr Bořivoj

¹⁹⁷ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Usnesení Správního sboru NSČSU 2. 1. 1939.*

¹⁹⁸ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 20.

¹⁹⁹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 21.

²⁰⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 22.

²⁰¹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 20-21.

²⁰² Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 23

Maule.²⁰³ V archivu plzeňské obce se dochoval zápis ze schůze dne 17. října 1945. Představenstvo se sešlo v bytě u bratra Ladislava Jakubce za přítomnosti členů: bratr Jakubec, Eckert, Bruj, Brabec, Holub a sestra Jakubcová a Eckertová. Plánovaly se všechny náležitosti ohledně pobytu bratra Václava Rubeše v Plzni. Jeho přednáška na téma *Co bude po smrti?* se domluvila na 3. listopadu toho roku. Následující den proběhla dopolední schůzka mládeže a odpolední bohoslužebné shromáždění. V závěru se odhlasoval příspěvek na fond Norberta Fabiána Čapka. Všichni zúčastnění se shodli na částce 1000 Kč.²⁰⁴ Dne 2. prosince proběhla v kapli Církve československé večerní tryzna k uctění památky Norberta Fabiána Čapka.²⁰⁵

Na začátku roku 1946 jezdil přednášet do Plzně bratr Václav Rubeš. Pro plzeňskou odbočku si připravil promluvy *Odvaha k životu*, *Masaryk v boji o náboženství*, *Umění sebe změnit*, *Zázraky a zázraky*. Téma *Od strachu k odvaze!* bylo odpřednášeno poprvé v Domě kultury Gorkého ulice č. 1 dne 17. února 1946. Též i Květinová slavnost se konala na výše zmíněném místě dne 2. června pod vedením sestry A. Slukové.²⁰⁶

V květnu odjel ThDr. Karel Hašpl do USA, aby informoval americké unitáře o práci a činnosti československých unitářů. Zůstal zde až do srpna. Dne 8. prosince zavítal do Plzně, aby místním unitářům poreferoval o své cestě, dojmech a o nově načerpaných zkušenostech v připravené přednášce s názvem *Světla a stíny Západu*. O promluvy a zprávy ThDr. Karla Hašpla byl v Americe veliký zájem, přednášel prý i třikrát denně. Svoji zahraniční misi zakončil v Anglii, kde zastupoval československé unitáře na kongresu IARF (Mezinárodní asociace pro náboženskou svobodu).²⁰⁷

²⁰³ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*, s. 25.

²⁰⁴ Archiv Obce unitářů v Plzni. Dokumenty. Rok 1945. *Zápis ze schůze konané v Plzni dne 17. 10. 1945*.

²⁰⁵ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*, s. 26.

²⁰⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*, s. 26-27.

²⁰⁷ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*, s. 27.

Dne 24. listopadu byla pražská obec poctěna návštěvou prezidenta dr. J. Lathropa, který zde řídil charitativní unitářské akce. Přídělu potravin se dočkali i plzeňští unitáři. Od unitářské pomoci dostali 54 konzerv kaše, 240 ks sardinek, 240 krabic sušeného mléka a 60 ks čokolády. Ústředí péče města získalo 9 balíků šatstva a prádla. I začátek roku následujícího (1947) se nesl ve znamení dodávek unitářské pomoci. Do Plzně byly odeslány dvě bedny s předměty denní potřeby.²⁰⁸

Přednášky pražských duchovních i pomocných duchovních roku 1947 nebyly pravidelné, proto se plzeňští unitáři rozhodli, že si některé promluvy budou zajišťovat sami. Tímto způsobem dostal na shromáždění prostor například bratr Ladislav Jakubec, Ladislav Brabec, Vladislav Holub, Bořivoj Maul i sestra Brujová, Brabcová, Mauleová. Pro výchovu a výuku unitářských dětí byla zvolena sestra Hirschauová. Přestože neměla odborné vzdělání, vzala svoji novou funkci zodpovědně: „*Uvědomuji si, že tato moje práce jest jen prozatímní, než přijde někdo povolanejší. Proto na mě jest, abych Vám projevila svou vděčnost za Vaši důvěru, s kterou mi svěřujete své nejdražší: duše svých dětí...*“²⁰⁹

Na valné hromadě konané v únoru roku 1948 bylo zvoleno nové obsazení plzeňské unitářské odbočky ve složení: předseda bratr František Říha, jednatel Jaroslav Bruj, pokladník Ladislav Brabec.²¹⁰ Zima na přelomu roku 1948 a 1949 byla vyplněna dvěma unitářskými svatebními obřady. První z nich se uskutečnil 18. prosince 1948 v kapli Církve československé pod vedením ThDr. Karla Hašpla. Čerstvými novomanželi se stali sestra Dana Brabcová a Josef Landa. Druhá svatba proběhla 29. ledna 1949 v téže kapli. Jména snoubenců, kteří si slíbili věrnost, byla nevěsta sestra Dobruška Eckertová a ženich bratr Sveřepa.²¹¹

Dochovaná výroční zpráva z roku 1949 přesně mapuje přednáškovou a ostatní duchovní činnost. Plzeňští si mohli vyslechnout patnáct promluv, o které se

²⁰⁸ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 27-28.

²⁰⁹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 28.

²¹⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 29.

²¹¹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 29.

postarali duchovní z pražského ústředí. Nejčastějšími řečníky byli ThDr. Karel Hašpl a ThDr. Dušan Kafka. Dvakrát se dostavila i Bohdana Hašplová. Průměrná návštěvnost se pohybovala okolo 32 osob. Dále probíhaly po celý rok i členské besedy, na kterých byly předčítány úryvky z unitářských knih i spisů, o nichž se posléze debatovalo. Nejvíce posluchačů se sešlo dne 17. května, kdy se rozebíral Čapkův spis *Vliv dýchání na náladu*. Začátkem nového školního roku 1949/1950 byla svěřena práce s dětmi sestře Hermíně Štenclové, která vyučovala deset unitářských dětí vždy jedenkrát týdně. Sestra Štenclová tak nahradila sestru Hirschauovou. Ta se ale ujala dvou Wagnerových unitářských dětí, za nimiž dojížděla až do Konstantinových Lázní. Aliance žen uskutečnila deset přednášek. Na počátku správního období byla předsedkyní sestra Božena Brabcová, kvůli svému pracovnímu vytížení na svoji funkci však rezignovala. Proto dne 25. října byla zvolena sestra Františka Eckertová. Dne 30. ledna byl vykonán unitářský pohřební obřad nad zesnulou sestrou Landovou. K pozůstalým promluvil ThDr. Karel Hašpl.²¹²

Nástupem roku 1950 nastaly v plzeňské odbočce velké změny.²¹³ Datum 14. srpna se zapsalo do plzeňské kroniky červeným písmem. Státní úřad pro věci církevní se sídlem v Praze udělil souhlas se zřízením Náboženské obce československých unitářů v Plzni. Tento počín měl veliký vliv na samotný vývoj unitářství v západních Čechách. Plzeňští unitáři měli plno práce. Muselo se přistoupit k ustanovení nově vzniklé obce. Bývalé místní představenstvo bylo nahrazeno místním správním sborem a v Plzni měl konečně poprvé figurovat duchovní správce. Jako nejvhodnějším kandidátem se ukázal právě bratr F. O. Lexa. Dne 24. září bylo vše úředně zpečetěno. Za přítomnosti pražských unitářů ThDr. D. Kafky, F. O. Lexy, J. Šarhana a předsedy Vinckera byl zvolen správní sbor a slavnostně uveden bratr F. O. Lexa do úřadu duchovního.

Českoslovenští unitáři se velmi zajímali o fungování nově vzniklé obce, což se odrazilo i na plzeňské Květinové slavnosti konané 27. května 1951. Dorazilo 100 sester i bratrů z Prahy a pozvání přijalo i 50 unitářů z Besednice. Celková účast se

²¹² Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Výroční zpráva o činnosti plzeňské odbočky za rok 1949.*

²¹³ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 30-31.

vyšplhala na 350 posluchačů.²¹⁴ Velké úskalí, se kterým se museli potýkat, bylo shánění prostoru pro plánované přednášky, jelikož ještě neměli místnost pro úřadovnu ani žádný shromažďovací sál. Jak se můžeme dozvědět z propagačních letáčků, pro své nedělní sešlosti si zatím pronajímali malý sál Domu kultury.²¹⁵ Situace ohledně vlastního prostoru se ale vyřešila již na podzim, kdy plzeňští unitáři získali pro svoji činnost místnost v domě č. 5 v ulici Dřevěná.²¹⁶ Z výkazu činnosti roku 1951 je patrný markantní nárůst počtu zúčastněných osob na nedělních přednáškách, které obstarávali ThDr. K. Hašpl, V. Rubeš, F. O. Lexa, E. Muk, ThDr. D. Kafka, B. Hašplová. Průměrná návštěvnost se pohybovala kolem 45-50 osob, jež vyvrcholila i díky výše zmíněným hostům Květinovou slavností. Besedy místních žen probíhaly, kromě letních prázdnin, vždy dvakrát do měsíce. Jedné přednášky se ujala sestra Gardavská z Prahy, která svým pojednáním o léčivých bylinách obohatila dosavadní poznatky o správné zdravé výživě. Pro vyučování náboženství byla vyhrazena vždy hodina před nedělním shromážděním. Dne 23. listopadu proběhl obřad uvedení děťátka bratrem F. O. Lexou. Květinou se žehnilo v kapli Církve československé novorozené Danuši Landové, jež se narodila 14. července 1951.²¹⁷

Roku 1952 padl poprvé návrh na sepsání kroniky unitářského hnutí v západních Čechách. Všichni tento nápad vyhodnotili kladně: „*Zachovat pro ty, kdož po nás přijdou a budou tvořit duchovní rodinu bratří a sester - unitářskou obec v Plzni – obrázky o průkopnické činnosti naší, to zajisté je věcí vhodnou a užitečnou.*“²¹⁸ Za dodnes dochované dokumenty a cennou korespondenci musí Obec unitářů v Plzni poděkovat bratru Ladislavu Jakubcovi, který spisy ochránil před zabavením za dob německé okupace a zničením při bombardování strategických cílů v posledních měsících války. Ocenění si však zaslouží i bratr F. O. Lexa, jenž svazky převzal, podrobně prozkoumal a následně rozřídil. Poté se ujal i samotného zápisu sebraných

²¹⁴ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Zpráva o činnosti za rok 1951. V Plzni dne 14. 2. 1952.*

²¹⁵ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Propagační letáček přednášek rok 1951, únor – březen.*

²¹⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 36.

²¹⁷ Archiv NSČU, fond Místní skupina Plzeň, karton A-100, inv. č. 5. *Zpráva o činnosti za rok 1951. V Plzni dne 14. 2. 1952.*

²¹⁸ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983.* s. 38.

dokumentů s ověřováním informací u pamětníků.²¹⁹ Takto vznikly první stránky plzeňské kroniky.

V dubnu roku 1953 přišlo do kanceláře plzeňské obce oznámení se žádostí o vyklizení místnosti pro nově zřízenou kancelář bazaru textilního zboží. Příslušné úřady nabídly unitářům náhradní prostor, který však plzeňští unitáři nepřijali. Po usilovném hledání se našla místnost v domě č. 26 na Dukelském náměstí. Po vyřízení náležitých formalit se mohlo přistoupit na stavební úpravy, jež byly dokončeny 4. července téhož roku.²²⁰

Dne 26. června 1955 zesnula sestra Julie Hirschauová, která se podílela na rozšíření unitářského smýšlení v západních Čechách, stála při zřízení plzeňské odbočky, pracovala v plzeňské obci, ale nejvíce se angažovala v oblasti výchovy unitářských dětí.²²¹ Dne 9. listopadu se konalo důležité shromáždění ve zdejším sboru Církve československé. Do Plzně zavítal profesor Husovy československé bohoslovecké fakulty dr. Kaňák, který místním podal referát o své návštěvě kongresu Mezinárodní asociace pro náboženskou svobodu, tehdy uskutečněném v Belfastu.²²²

Ve stejném roce byl navázán užší kontakt s brněnskou obcí a hlavně s bratrem Drahomírem Špale, tehdy čerstvým absolventem Husovy československé bohoslovecké fakulty, se kterým bratr F. O. Lexa velmi sympatizoval a poskytoval mu cenné rady ze své dlouholeté praxe.²²³ Bohužel záhy roku 1957 umírá. Dne 27. září proběhla kremace v Praze, které se zúčastnil i jeho duchovní rádce bratr F. O. Lexa. Díky této skutečnosti také pražské ústředí NSČSU pověřilo plzeňského duchovního

²¹⁹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 38-39.

²²⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 41-42.

²²¹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 52.

²²² Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 54.

²²³ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 53.

prozatímní duchovenskou činností v brněnské obci, kam posléze odjel v měsíci říjnu.²²⁴

V měsíci březnu roku 1958 obdržela plzeňská kancelář pozvánku od Židovské náboženské obce na smuteční tryznu k uctění památky 15. výročí umučení Židů v koncentračních táborech. Pietního aktu dne 9. března se za plzeňskou obec zúčastnil bratr F. O. Lexa, Církev československá vyslala za plzeňskou diecézi biskupa Urbana.²²⁵ Dne 30. listopadu oslavil své padesáté narozeniny duchovní plzeňské obce F. O. Lexa. Po skončení dopoledního shromáždění mu členové předali květinu a knižní poukaz. Také obdržel osobní blahopřání od ThDr. Karla Hašpla, ThDr. Dušana Kafky i besednického duchovního Emila Muka. O hudební program se postaral bratr Sedmidubský.²²⁶

Po celá 60. léta je kronika zaplněna výčtem přednášek uskutečněných v daném měsíci, ze kterých je vidět snaha zakomponovat do měsíčního programu trefné téma související s událostí ve stejném měsíci. Jako příklad může posloužit promluva o *Janu Husovi* naplánovaná na měsíc červenec,²²⁷ či červnová *vzpomínka na Norberta Fabiána Čapka*²²⁸ a dubnové *výročí založení Svobodného bratrství*.²²⁹ Z vypsáných témat přednášek lze vyhodnotit zvýšený zájem plzeňských unitářů o indické i východní nauky a učení. Velmi často se setkáme s hinduistickými tématy *Vědy a upanišady*,²³⁰ výročím narozenin *R. Thákura*,²³¹ indickou filozofií *Patanžalího*,²³² s přednáškou *Budhismus, Džinismus, Baháismus, Náboženství staré Persie*.²³³

²²⁴ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 63.

²²⁵ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 66.

²²⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 69-70.

²²⁷ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 104.

²²⁸ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 82.

²²⁹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 110.

²³⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 142.

²³¹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 145.

Plzeňská obec pravidelně zaslala zprávy o své činnosti jak hospodářskému oddělení pražskému ústředí NSČSU, tak i církevnímu oddělení městského národního výboru.²³⁴ Bratr F. O. Lexa byl několikrát vyslán za československé unitáře do Radomyšle, rodiště zakladatele Norberta Fabiána Čapka, aby před dům č. 93 s pamětní deskou položil květiny a uctil tak jeho památku.²³⁵ I nadále byl udržován kontakt s Židovskou náboženskou obcí, jež plzeňské unitáře každoročně zvala na smuteční tryznu za umučení Židů v koncentračních táborech.²³⁶

Bohužel v 60. letech došlo k několika úmrtím prvních zakládajících členů plzeňské obce, například bratra Františka Eckerta (1. května 1966),²³⁷ Jaroslava Bruje (27. dubna 1967),²³⁸ sestry Františky Eckertové (7. června 1969).²³⁹

Rok 1970 se nesl ve znamení velkolepých příprav na sté výročí narození Norberta Fabiána Čapka. Plzeňská obec vzdala hold svému zakladateli při Květinové slavnosti konané 24. května.²⁴⁰ Díky zápisům v kronice byl nadále patrný sklon k východním učením, například v srpnovém programu se objevila *Budhistická meditace a jóga*.²⁴¹ I umění jógy získalo v plzeňské obci velkou popularitu. Dne 2. října přijela do Plzně Sw. Amritiananda, mniška monghirskeho ášramu. Vykonala zde

²³² Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 145.

²³³ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 143.

²³⁴ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 123.

²³⁵ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 103.

²³⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 109.

²³⁷ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 126.

²³⁸ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 136.

²³⁹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 154.

²⁴⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 163.

²⁴¹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 164.

satsangu (besedu) s jogisty ze Závodního klubu Škoda.²⁴² Východní nauky byly mezi členy velmi populární. Dokonce 29. června 1980 se českoslovenští unitáři zapojili do tiché meditace, kterou zorganizovalo duchovní společenství Unidad de Servicio Agni Yoga ze španělské Valencie.²⁴³

Místní správní sbor roku 1971 vypadal následovně: duchovní správce F. O. Lexa, předseda Vl. Holub, jednatelka M. Brujová, hospodářka M. Nováková, další členové M. Felixová, J. Preis, J. Brabec.²⁴⁴ Ke konci roku 1972 podal bratr F. O. Lexa žádost o důchod s tím, že však stále setrvává v duchovní službě.²⁴⁵ Mimo jiné i díky této skutečnosti se v plzeňské obci ustanovila nová funkce, a to laický duchovní. Této role se ujala sestra M. Brujová. Spolu s manželem patřila k zakládajícím členům plzeňské obce. Mnoho let vedla alianci unitářských žen. Aktivně se zapojovala do jakékoli činnosti obce i po svém předání funkce laického duchovního bratru J. Bláhovi roku 1977.²⁴⁶

Roku 1980 slavila plzeňská obec 30 let od svého ustavení v roce 1950. Zavzpomínalo se na úplné začátky unitářského hnutí v západních Čechách, na spolupráci se Čtenářskou Obcí Nového Lidu, zřízení Svobodného bratrství, vznik odbočky NSČSU a jejího následného rozšíření v obec.²⁴⁷

V červnu roku 1982 zavítal do Plzně indický přítel československých unitářů Shyam Dewasthaly, který zde před několika lety pracoval ve Škodovce. A právě tehdy navštěvoval plzeňskou unitářskou obec, zúčastnil se nedělních přednášek, různých besed a celkově vnesl exotický ráz do života plzeňských unitářů.²⁴⁸

²⁴² Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 179.

²⁴³ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 242.

²⁴⁴ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 171.

²⁴⁵ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 179-180.

²⁴⁶ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 210.

²⁴⁷ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 238.

²⁴⁸ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*. s. 261.

Rokem 1983 končí první kronika plzeňské obce. V samotném závěru se prozrazuje autor jednotlivých zápisů Josef Peleška, který se funkce kronikáře ujal v roce 1976. O výtvarné ilustrace se starala jeho manželka Květa Pelešková.²⁴⁹ Poté následuje tříletá odmlka. Další pamětní knihy plzeňských unitářů nejsou typickými kronikami. Jejich stránky jsou zaplněny stručně okomentovanými fotografiemi, které byly pořízeny při významných událostech. První z nich začíná snímky shromažďovací místnosti na Masarykově náměstí č. 26, s kazatelským pultíkem, klavírem a portrétem Norberta Fabiána Čapka. Desky obsahují i podrobnou fotodokumentaci opravy fasády domu. Fotografie z roku 1987 zachycují známé tváře místního správního výboru, například J. Preise, M. Novákovou. Prvnímu plzeňskému duchovnímu Františku O. Lexovi je samozřejmě též věnováno několik snímků. Z pořízených fotografií lze vyčíst návštěvnost a přednášejícího v daném roce. Následné stránky jsou věnovány společným výjezdům a výletům, například k sopce do Příšova, roku 1994 na ášram (poutní místo) do Těšova, kde mladí brigádníčili na jedné z místních farem. Z fotodokumentace se dozvídáme, že roku 1994 opustili unitáři dosavadní působiště a přestěhovali se do Resslerovy ulice č. 13. Poslední stránky jsou věnovány snímkům z pobytu Rev. Petra Doláka (tehdejšího plzeňského duchovního) v USA.²⁵⁰

Pro další informace k dějinám plzeňské obce slouží desky s názvem *Fotodokumentace Obce unitářů v Plzni od roku 2000-2006*. První snímky jsou věnovány novému působišti v Tomanově ulici č. 3, kde sídlí plzeňští unitáři dodnes. Stránky jsou opět prokládány fotografiemi z Květinových slavností (16. června 2001, 27. června 2004, 26. června 2005) i z uskutečněných besed. A právě při jedné Květinové slavnosti 25. června 2000 byl uveden do funkce plzeňského duchovního ThMgr. Luděk Pivoňka (nynější reverend). Ordinaci provedla ThMgr. Livie Dvořáková, dcera ThDr. Karla Hašpla a Bohdany Hašplové a vnučka zakladatele československých unitářů Norberta Fabiána Čapka.

Dne 1. srpna 2002 navštívili plzeňští unitáři rodný dům a pamětní desku Norberta Fabiána Čapka v Radomyšli. Z pořízené fotografie lze rozeznat přítomného

²⁴⁹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Kronika Obce unitářů v Plzni od roku 1931-1983*.s. 263.

²⁵⁰ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Fotodokumentace Obce unitářů v Plzni od roku 1987-2000*. Autor neznámý. Nečíslováno.

duchovního plzeňské obce ThMgr. Lud'ka Pivoňku a sestru PhDr. Jiřinu Chudkovou. Dne 6. června 2004 zavítal opět do plzeňské obce dlouholetý přítel Shyam Dewasthaly a tentokrát s ním přijela i jeho manželka.²⁵¹

Roku 2006 Fotodokumentace Obce unitářů v Plzni končí. Do dnešní doby nebyl určen archivář, který by doplnil svými zápisky pokračující dění plzeňské obce. Jedinými písemnými zdroji se pro zájemce tedy stávají periodikum *Svobodná cesta* a *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*.

Plzeňská obec a její periodika

Entita

Prvním periodikem, které se mi dostalo do rukou z archivu Obce unitářů v Plzni, byla *Entita* - věstník Unitářské náboženské obce v Plzni. Časopis vycházel, až na letní prázdninové měsíce, pravidelně každý měsíc vlastním nákladem. Uzávěrka probíhala vždy třetí týden v měsíci. První číslo spatřilo světlo světa roku 1992.²⁵² Svě věrné odběratele obohacovala až do roku 1995.²⁵³ V archivu plzeňských unitářů nalezneme, až na dvě čísla z roku 1992, kompletní vydání časopisu (duben 1992 - únor 1995). Ráda bych se zaměřila na pravidelné rubriky, které postupem času přibývaly. K logicky největším stálícím patří *Naše shromáždění a aktivity*.²⁵⁴ Slouží k informování členů obce o naplánovaných přednáškách a setkáních na daný měsíc. I v podobně laděných *Pozvánkách*²⁵⁵ se můžeme dočíst o nejrůznějších akcích jak z unitářského prostředí, tak i z plzeňského společenského a kulturního života. K nejcennějším článkům na pokračování se řadí *Z naší kroniky*,²⁵⁶ sestavený Rev. Petrem Dolákem, který se zabývá dějinami plzeňské obce. Přepsanými úryvky z kroniky vyplňoval poslední stránky časopisu od dubna 1992 až do května 1993. Od roku 1993 se

²⁵¹ Archiv Obce unitářů v Plzni, sídlem v Tomanově 3, Plzeň. *Fotodokumentace Obce unitářů v Plzni od roku 2000-2006*. Autor neznámý. Nečíslováno.

²⁵² *Entita*, roč. I, 1992, č. 2. Plzeň: Náboženská Společnost Československých Unitářů v Plzni. Vycházel měsíčně.

²⁵³ *Entita*, roč. IV, 1995, č. 1. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel nepravidelně.

²⁵⁴ DOLÁK, Petr. Naše shromáždění a aktivity. *Entita*, roč. III, 1994, č. 7. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel pravidelně. s. 2.

²⁵⁵ DOLÁK, Petr. Pozvánky. *Entita*, roč. III, 1994, č. 7. Plzeň: PS NSČU. Vycházel pravidelně. s. 2-3.

²⁵⁶ DOLÁK, Petr. Z naší kroniky. *Entita*, roč. I, 1992, č. 2. Plzeň: Náboženská Společnost Československých Unitářů v Plzni. Vycházel měsíčně. Článek na pokračování.

objevuje tzv. *Přání k narozeninám*,²⁵⁷ které připomíná životní jubilea jak reverendů, duchovních, pracovníků, tak i členů obce. Velmi oceňuji zavedení *Recenze*²⁵⁸ nejruznějších knih nejen s náboženskou tematikou. S tím se ruku v ruce pojí *Zpráva z knihkupectví*,²⁵⁹ které fungovalo pod plzeňskou obcí. Rubrika *Z nedělních promluv*²⁶⁰ náležela Rev. Petru Dolákovi (později PhDr. Jiřině Chudkové), sloužila pro ty, co se o víkendů nemohli účastnit setkání. Faktem, že sami unitáři se chtěli dozvědět něco více o východních naukách, byl seriál *Tao-Te-Ťing*,²⁶¹ čínské, duchovně filozofické dílo připisované Starému mistrovi, a *Střední cesta*,²⁶² zaměřující se na život Siddhárthy Gautamy a buddhistickou nauku. Velmi vstřícným krokem směrem ke čtenářům byl *Nápadník*,²⁶³ vzniklý v říjnu 1993. Připadla mu poslední strana, kam mohli odběratelé psát své dotazy, návrhy nebo i myšlenkové stati. Sloužil jako veřejný zápisník postřehů. Čtenářsky nejoblíbenější rubrikou se staly *Projekty, výzkumy a nápady prof. PhDr. doc. Stanislava Potemníka, CSc.*,²⁶⁴ ředitele Ústavu pro paranormální jevy v Postoloprtech u Žatce. Seriál se objevil v září roku 1993 a díky čtenářskému zájmu se dočkal až třinácti pokračování. Časopis byl samozřejmě doplňován množstvím dalších článků a zajímavostí. Na jeho stránkách se mohli odběratelé dále setkat s úryvky děl, myšlenek a básní významných jmen z literatury, například W. Whitmana, M. J. Lermontova, Ch. Morgensteina, F. Kafky či J. Hory. V lednovém čísle roku 1994 byla otištěna hospodářská zpráva o činnosti plzeňské obce.²⁶⁵ Jelikož

²⁵⁷ DOLÁK, Petr. *Přání k narozeninám*. *Entita*, roč. III, 1994, č. 3. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Vycházel měsíčně. s. 2.

²⁵⁸ FIALA, Jiří. *Recenze*. *Entita*, roč. II, 1993, č. 11. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Vycházel měsíčně. s. 14.

²⁵⁹ KRPEJŠOVÁ, Jarmila. *Zpráva z knihkupectví*. *Entita*, roč. II, 1993, č. 11. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Vycházel pravidelně. s. 2.

²⁶⁰ CHUDKOVÁ, Jiřina. *Z nedělních promluv*. *Entita*, roč. IV, 1995, č. 1. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel nepravidelně. s. 2.

²⁶¹ FIALA, Jiří. *Tao-Te-Ťing*. *Entita*, roč. II-III, 1993-1994, č. 3. 93-2. 94. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Článek na pokračování.

²⁶² DOLÁK, Petr. *Střední cesta*. *Entita*, roč. III-IV, 1994-1995, č. 3. 94-1. 95. Plzeň: PUS NSČU. Článek na pokračování.

²⁶³ DOLÁK, Petr. *Nápadník*. *Entita*, roč. II, 1993, č. 10. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Vycházel pravidelně. s. 19.

²⁶⁴ POTE MNÍK, Stanislav. *Projekty, výzkumy a nápady prof. PhDr. doc. Potemníka, CSc.* *Entita*, roč. II-III, 1993-1994, č. 9. 93-12. 94. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Článek na pokračování.

²⁶⁵ SYKORA, Jaromír. *Celková hospodářská zpráva za rok 1993*. *Entita*, roč. III, 1994, č. 1. Plzeň: Náboženská obec českých unitářů. Vycházel měsíčně. s. 19.

unitáři uznávají celostní medicínu, kde je důležitá jednota těla i ducha, objevily se na stránkách časopisu i návody a rady pro meditaci a různá cvičení pro vnitřní zocelení.

Bylo by vhodné zmínit se o redakční radě. Zdravé a počáteční jádro tvořil Rev. Petr Dolák, který vykonával funkci odpovědného redaktora. K jeho rubrikám patřily *Z naší kroniky*, *Dilemata hudebníková*, *Skála*, *Z nedělních promluv* a Jiří Fiala, jenž spravoval kapitoly *Recenze*, *Reinkarnace a Nový zákon* a již zmíněný oblíbený seriál *Tao-Te-Āing*.

Na každé zadní straně *Entity* byla uvedena adresa redakce: Unitaria, Masarykovo náměstí č. 26, 301 38 Plzeň pro případné výtky, rady a náměty.²⁶⁶ Na přelomu srpna a září roku 1994 se adresa mění kvůli přestěhování celé Unitarie do Resslerovy ulice č. 13, 301 35.²⁶⁷ Redakční rada zůstává neměnná až do roku 1994. Ke kompletní změně dochází roku 1995, kdy se role odpovědného redaktora ujímá Jaroslava Krpejšová, zároveň členka redakční rady, spolu s PhDr. Jiřinou Chudkovou a již stávajícím Jiřím Fialou.²⁶⁸ Časopis vychází nepravidelně vlastním nákladem.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni

Po ukončení vydávání periodika *Entita* roku 1995 následuje několikarocní odmlka. Roku 1999 byl dán do oběhu tzv. plzeňský *Oznamovatel*, představující informační měsíčník Obce unitářů v Plzni. Redakční rada byla sestavena z PhDr. Jiřiny Chudkové, Jaroslava Krpejše a ThMgr. Luďka Pivoňky. Sazby a tisku se ujala Jaroslava Krpejšová.²⁶⁹

Oznamovatel byl k dispozici od září 1999²⁷⁰ až do květnového výtisku roku 2005.²⁷¹ Na svém značně omezeném dvoustránkovém prostoru se ustálilo několik pravidelných rubrik, první z nich s názvem *Sestry a bratři, milí přátelé*.²⁷² Tímto

²⁶⁶ *Entita*, roč. I, 1992, č. 2. Plzeň: Náboženská Společnost Československých Unitářů v Plzni. Vycházel měsíčně.

²⁶⁷ *Entita*, roč. III, 1994, č. 9. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel měsíčně.

²⁶⁸ *Entita*, roč. IV, 1995, č. 1. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel nepravidelně.

²⁶⁹ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 1999, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁷⁰ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 1999, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁷¹ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VII, 2005, č. 5. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁷² KRPEJŠOVÁ, Jaroslava. *Sestry a bratři, milí přátelé. Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 1999, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

oslovením začíná každý výtisk. Článek by si měli přečíst všichni členové, jelikož se díky němu mohou dozvědět novinky z unitářského světa, co se plánuje v pražské obci, ale i chystané inovace v obci domácí. V neposlední řadě si zjistí podrobnější informace o přednášejících, se kterými se daný měsíc mohou na shromážděních setkat. Druhou byl stále oblíbený seriál *Blahopřání k narozeninám*²⁷³ přeživší již z *Entity*. K další, zřejmě nejdůležitější a nejpodstatnější rubrice, patřil připravený měsíční program a zadní strana náležela po celých šest let neměnnému textu v unitářském duchu. Od listopadu 2000 byly do dvoustránky vkládané listy navíc, popsané například přepsanými články Norberta Fabiána Čapka a ThDr. Karla Hašpla ze starého unitářského periodika *Cesty a cíle*, vydávaného během třicátých let, *slovy k zamyšlení*, či *recenzemi* z pera Jaroslava Krpejše.²⁷⁴ Ráda bych upozornila na jednu zajímavost. Lednový výtisk roku 2001 pamatoval i na své nejmladší členy, kteří si doma s rodiči mohli zahrát speciálně ručně zhotovenou stolní hru.²⁷⁵ V říjnu roku 2002 se změnil vzhled první strany, v září roku 2003 se unitářský text zadní strany vystřídal s optimistickým poselstvím zakladatele českých unitářů Norberta Fabiána Čapka.²⁷⁶

Od září roku 2001 se v *Oznamovateli* objevují i informace o úředních hodinách duchovního. Nejprve byly ustanoveny dny po + út + čt 9-12 hodin i st 9-12 a 15-17.²⁷⁷ K první změně dochází v listopadu roku 2001, kdy se úřední hodiny duchovního oklešťují na po + čt 9-12 a st 9-12 i 15-17.²⁷⁸ Každé pondělí a pátek probíhaly informační hodiny v čase mezi 15. - 19. hodinou pro veřejnost. V dubnu roku 2002 se středeční hodiny proměnily v tzv. duchovní poradnu, ostatní zůstává.²⁷⁹ Poradna konaná uprostřed týdne se osvědčila, proto v září roku 2002 dochází k revizi úředních hodin čt + pá 15-18.²⁸⁰ V dubnu roku 2003 se čtvrtéční hodiny vyhradily pro

²⁷³ KRPEJŠOVÁ, Jaroslava. Sestry a bratři, milí přátelé. *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 1999, č. 9.

²⁷⁴ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. II, 2000, č. 11. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁷⁵ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁷⁶ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. V, 2003, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁷⁷ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁷⁸ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 11. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁷⁹ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. IV, 2002, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸⁰ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. IV, 2002, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

bádání ve veřejné knihovně obce unitářů.²⁸¹ Od září roku 2003 probíhaly konzultační hodiny duchovního ve dnech čt + pá 14-17 hod. a st 9-12 hod i 15-17 hod.²⁸² Časy i vymezené dny zůstaly stejné až do posledního výtisku, tj. do května roku 2005.

Důležitou položku *Oznamovatele* samozřejmě představovala poznámka o redakční radě a adresa, na kterou se čtenáři mohli obrátit se svými dotazy i náměty. Díky této skutečnosti se v červnovém výtisku roku 2000 objevila na zadní straně změna sídla Unitarie. Původně Resslerova ulice č. 13, 301 35 (roku 1994 oznámeno v periodiku *Entita*), následné přestěhování do Tomanovy ulice č. 3, Plzeň-Bory, 301 00.²⁸³ Redakční rada byla složena z PhDr. Jiřiny Chudkové (pro nás známé jméno již z předešlého periodika *Entita*), ThMgr. Luďka Pivoňky (přichází roku 1998). O sazbu a tisk se starala Jaroslava Krpejšová (též redaktorka a vedoucí tisku v *Entitě*). V září roku 2001 se ujímá celkové redakční činnosti i samotného tisku ThMgr. Luďk Pivoňka.²⁸⁴ V květnu roku 2003 původní rada obnovila svoji činnost a dokonce mezi sebe přivítala i dalšího redaktora Jaroslava Krpejše.²⁸⁵

V prvních dvou letech se unitáři setkávali na pravidelných nedělních shromážděních (10:00), které vedl povětšinou ThMgr. Luďk Pivoňka.²⁸⁶ V průběhu týdne se konaly tzv. *diskusní večery*²⁸⁷ (17:00), kde se rozebíraly dopodrobna různé duchovní otázky. Od října 2001 do ledna 2002 probíhala setkání nepravidelně během týdne, poté se určila středa a neděle. Od dubna 2002 přibyla k pevně stanoveným dnům ještě sobota,²⁸⁸ členy velmi oblíbená, jelikož náležela meditaci a józe. V programech se nejčastěji vyskytují jména ThMgr. Luďka Pivoňky²⁸⁹ (duchovního plzeňské obce), PhDr. Jiřiny Chudkové²⁹⁰ (vysokoškolské pedagožky), ThDr. Petra Pokorného, ThMgr. Jana Blahůžka²⁹¹ (Evangelická teologická fakulta UK), MUDr.

²⁸¹ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. V, 2003, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸² *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. V, 2003, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸³ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. II, 2000, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸⁴ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸⁵ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. V, 2003, č. 5. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸⁶ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 1999, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸⁷ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. II, 2000, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸⁸ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. IV, 2002, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁸⁹ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. IV, 2002, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹⁰ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹¹ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 10. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Bohumila Němečka či RNDr. Ladislava Pivce²⁹² (předseda NSČU). Pozastavila bych se u bratra Jiřího Šulce²⁹³ (jóga) a Ing. Jana Žlábk²⁹⁴ (*Meditace s úsměvem*), jelikož tito pánové jezdili do Unitarie od roku 2001 a konají zde přednášky i svá cvičení dodnes. K nejvýznamnějším osobnostem patří David Usher²⁹⁵ (americký unitář), který zavítal do plzeňské metropole dne 19. listopadu 2001.

Počátkem roku 2004 plzeňský *Oznamovatel* poněkud proměňuje svoji vnitřní strukturu, která je dodržována až do posledního výtisku roku 2005.²⁹⁶ Z pouhých vložených listů se stávají pečlivě začleněné stránky. Redakční rada je posílena Radovanem Lovčím. Z časopisu je patrné, že plzeňská Unitarie nabízela častá setkání, pravidelně středy, čtvrtky, neděle a jednou do měsíce i meditační sobotu. Snad každý člen i zájemce si mohl vybrat dle svých preferencí. Nabídka byla opravdu pestrá, například *Zamyšlení nad knihou*,²⁹⁷ 82. výročí vzniku českého unitářství, *To nejdůležitější v životě* nebo *Literární podvečer s Mgr. Jiřím Hlobilem*²⁹⁸ (programový manažer Západočeské galerie v Plzni). Nejdůležitější a jedinou pravidelnou rubrikou byl samozřejmě měsíční *Program přednášek a setkání*.²⁹⁹ Další stránky jsou věnovány přepsaným *úvahám ThDr. Karla Hašpla*, například *Starý zákon z hlediska unitářského*,³⁰⁰ *Jak se modlit*,³⁰¹ *Víra v zázraky*,³⁰² *Je unitářství církví?*³⁰³ Toto čtení poslouží jako ukázka unitářského smýšlení, nazírání na svět a duchovní cesty. Zajímavá je i *rubrika Radovana Lovčího*, ve které se snaží svým čtenářům rozšířit

²⁹² *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. IV, 2002, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹³ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹⁴ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. IV, 2002, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹⁵ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹⁶ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹⁷ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. V, 2003, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹⁸ HLOBIL, Jiří. *Poezie Vánoc. Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 12. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

²⁹⁹ KRPEJŠOVÁ, Jaroslava. *Program přednášek a setkání. Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 1999, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

³⁰⁰ HAŠPL, Karel. *Starý zákon z hlediska unitářského. Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

³⁰¹ HAŠPL, Karel. *Jak se modlit. Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

³⁰² HAŠPL, Karel. *Víra a zázraky. Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

³⁰³ HAŠPL, Karel. *Je unitářství církví? Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

obzory o významné unitářské osobnosti z oblasti kultury, umění a vědy (David Usher, Ralph Waldo Emerson). Od roku 2003 byl do časopisu zakomponován sloupek od zakladatele českých unitářů Norberta Fabiána Čapka *Deset rad ke spokojenému životu*³⁰⁴ nacházející se na zadní straně a sloužící k optimistickému naladění.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni

Oznamovatel Obce unitářů vycházel do května roku 2005.³⁰⁵ Kvůli technickým problémům s počítačem se členům následující měsíc nedostal do rukou tradiční *Oznamovatel*, ale opět jen dvoustránkový *Zpravodaj* s patričným odůvodněním probíhající situace. Újma čtenářů však netrvala dlouho, jelikož paradoxně tato kybernetická kalamita způsobila vznik nového časopisu *Svobodná cesta*, jehož první číslo vyšlo v září roku 2005.³⁰⁶ Po celých 6 let tedy fungovaly vedle sebe nejvíce potřebnými informacemi nabitý barevný dvoustránkový *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni* i regulérní periodikum s nejrůznějšími tématy *Svobodná cesta*.

Každý výtisk měl určenou strukturu. Na předních stránkách se objevovala rubrika *Sestry a bratři, milí přátelé* (kontinuita z *Oznamovatele Obce unitářů v Plzni*), ve které se čtenáři dozvěděli, jaké jsou plány do blízké budoucnosti. Další strana, nadepsaná titulkem *Kdo jsme*, sloužila pro potencionální zájemce a nováčky v plzeňské Unitarii. Zadní strana náležela měsíčnímu *Programu* a samozřejmě adrese: Tomanova ulice č. 3.³⁰⁷ V dubnu roku 2006 se upravila grafika, jelikož se pestrý a nabitý program nevešel na zadní stranu, přesunul se do středu *Zpravodaje*.³⁰⁸ V září roku 2006 získala zadní strana ustálenou podobu, rozdělila se do tří důležitých informativních odstavců s názvem *Naše poslání*, *Naše principy* a *Naše sídlo*.³⁰⁹ Její koncepce zůstala, až na tři podzimní výtisky roku 2008, po celou dobu vydávání neměnná.

³⁰⁴ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. V, 2003, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

³⁰⁵ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VII, 2005, č. 5. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³⁰⁶ *Svobodná cesta*, roč. I, 2005, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³⁰⁷ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 2005, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³⁰⁸ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. II, 2006, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³⁰⁹ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. II, 2006, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Nejvíce se o promluvy a přednášky postaral ThMgr. Luděk Pivoňka,³¹⁰ mimo něho například Mgr. Jarmila Plotčňá,³¹¹ ThDr. Jan Schwarz,³¹² RNDr. Ladislav Pivec.³¹³ Sobotní *Meditace s úsměvem* se ujal Ing. Jan Žlábek.³¹⁴ K hojně navštěvovaným setkáním patřila také jóga, kterou do Unitarie docházela předcvičovat Olina Horská a Věra Bešornová.³¹⁵ Vyhrazené dny pro unitářská setkání byly nejprve neděle, středa a sobota (podobně jako v *Oznamovateli Obce unitářů v Plzni*). Během roku 2006 se nejspíše termíny přizpůsobovaly přednášejícím, tudíž se shromáždění konala nepravidelně. K ustálení došlo v listopadu roku 2006, a to na pondělní setkání s promluvou, na vzdělávací středeční a čtvrteční podvečery, které byly častokrát na pokračování, samozřejmě nechyběla ani meditační sobota.³¹⁶ U té bych se chtěla pozastavit. Tzv. sobotní *Meditace s úsměvem*³¹⁷ vedené Ing. Janem Žlábkem probíhají v plzeňské Unitarii od října roku 2005, s výjimkou června 2007, června 2009 a září 2011, každý měsíc až dodnes. Dokonce se po těch celých dlouhých 10 let nepozměnil ani čas zahájení setkání v 13:00. V září roku 2008 se čtvrteční podvečery proměnily na občasné přednášky.³¹⁸ Nutno ale poznamenat, že témata i výběr přednášejících byl volen precizně. Shromáždění bývala hojně navštěvována, proto se příležitostně pronajímala Smetanova sň Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. Od září roku 2009 se vyhradily pro unitářská setkávání regulérní dva dny v týdnu, pondělní duchovní setkání s promluvou a středeční vzdělávací podvečery. Jednou za měsíc se konala *Meditace s úsměvem*.³¹⁹ Tento model zůstal zachován až do roku 2013. Nedělní a později pondělní promluvy byly doménou domácího reverenda ThMgr. Ludka Pivoňky.

Svobodná cesta - časopis obce unitářů v Plzni

³¹⁰ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 2005, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹¹ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2007, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹² *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. II, 2006, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹³ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. IV, 2008, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹⁴ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. II, 2006, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹⁵ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 2005, č. 12. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹⁶ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. II, 2006, č. 11. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹⁷ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 2005, č. 10. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹⁸ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. IV, 2008, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³¹⁹ *Zpravodaj Obce unitářů v Plzni*, roč. V, 2009, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Název *Svobodná cesta* si plzeňští unitáři nevybrali náhodou. Podle *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost* výraz *cesta* představuje úsek, pruh terénu upravený pro chůzi, pohyb někoho, něčeho k cíli. Unitáři si pod diskutovaným pojmem představili duchovní podtext. Taková cesta má potencionálně mnoho podob. Může být katolická, sunnitská, mahájánová či jiná, ale může být i osobitá a zcela jedinečná, která slepě nesleduje předpisy a doporučení kodifikovaných (ale i nekodifikovaných) náboženství. Je zkratka cestou svobodnou, na níž každý jedinec beze strachu a obav čerpá inspiraci a poučení z nejrůznějších spirituálních tradic i svých osobních životních zkušeností, s otevřeným srdcem i kritickým rozumem hledá Pravdu a Dobro.³²⁰

Jak jsem se již výše zmínila, první výtisk časopisu vyšel v září 2005. Byl veden jako čtvrtletník startující na 20 Kč za kus.³²¹ Od prvního čísla roku 2008 se na zadní straně objevila výzva k pravidelnému odběru. Roční předplatné činilo 160 Kč včetně poštovného, přičemž členové plzeňské obce dostávali výtisky zadarmo.³²² V roce 2009 vyšla pouze tři čísla. Roku 2010 dochází k poupravění titulu s názvem *Svobodná cesta - duchovní revue plzeňských unitářů*. Podstatně markantnější změna se projevila v četnosti vydávání. Ze čtvrtletníku se omezil časopis jen na dvě čísla ročně, tudíž se upravila i cena. Proto se celkové předplatné ustálilo na 80 Kč včetně poštovného.³²³ Roku 2012 se jeho cena o 10 Kč navýšila.³²⁴ Samozřejmě, že členové plzeňské obce stále dostávali výtisky zadarmo. Adresa objednávek zůstala neměnná: Tomanova ulice č. 3, 330 01 Plzeň.

Odpovědným redaktorem byl ustanoven ThMgr. Luděk Pivoňka. Redakční rada sestávala z Radovana Lovčího a Jaroslava Krpejše.³²⁵ Roku 2007 se role poněkud pozměnily. Odpovědným redaktorem se stal Radovan Lovčí a ThMgr. Luděk Pivoňka přešel na post redaktora redakční rady. Tyto dvě osoby tvořily po celé osmíroční vydávání časopisu zdravé jádro. Od roku 2007 působili v redakční radě ještě sestra

³²⁰ LOVČÍ, Radovan. Ohlédnutí za Oznamovatelem. *Svobodná cesta*, roč. II, 2006, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník. s. 21.

³²¹ *Svobodná cesta*, roč. I, 2005, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³²² *Svobodná cesta*, roč. IV, 2008, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³²³ *Svobodná cesta*, roč. VI, 2010, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³²⁴ *Svobodná cesta*, roč. VIII, 2012, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³²⁵ *Svobodná cesta*, roč. I, 2005, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Libuše Volfová a bratr Vladimír Mrvka, kteří se v roli redaktora povětšinou střídali.³²⁶ Všichni čtyři autoři se však sešli při vydávání V., VI. a VIII. ročníku.

Nejčastěji je pod články podepsán Radovan Lovčí a ThMgr. Luděk Pivoňka,³²⁷ dále například Rev. ThDr. Jan Schwarz,³²⁸ jenž přispíval do časopisu hlavně svými postřehy, fejetony a myšlenkami k zamyšlení, Ing. dr. Otakar Mikeš, DrSc.³²⁹ či Ing. Petr Mojžíš mladší,³³⁰ syn plzeňského léčitele Petra Mojžíše staršího, Rev. Josef BenDavid³³¹ (vlastním jménem Josef Polák), původně český unitářský duchovní působící již v USA, i Zdeněk Vachtl,³³² někdejší předseda dozorčí rady.

Časopis má průměrně kolem třiceti stránek, na kterých se čtenáři setkají s opravdu rozličnými tématy a příspěvky, což dokazuje i fakt, že logicky jedinou pravidelnou rubrikou je *Úvodník*,³³³ který čtenáře seznamuje s články a přináší podrobnější informace o autorech textů. Většinou také upozorňuje na různá důležitá data, výročí a oznámení. Pod *Úvodníkem* je po celých 8 let podepsán Radovan Lovčí. Dále se časopis orientoval na filozoficko-teologické otázky a reagoval na zajímavá výročí. Zde bych se na chvíli zastavila. Dne 6. dubna 2005 zemřela laická kazatelka plzeňské obce PhDr. Jiřina Chudková. Na její památku reagovalo první číslo časopisu roku 2006 zhodnocením jejího života a práce pro unitáře.³³⁴ Do tohoto čísla přispěl i významný profesor Západočeské univerzity v Plzni prof. PhDr. Viktor Viktora, CSc.³³⁵ Ještě bych chtěla upozornit na zajímavost, že unitáři si připomínají nikoli úmrtí, ale narození pro ně významných osob, jak se můžeme přesvědčit v *Úvodníku* časopisu věnovaného PhDr. Jiřině Chudkové, stejně tak jako ve vzpomínce na narození, nikoli smrt, zakladatele Svobodného bratrství Norberta Fabiána Čapka.

³²⁶ *Svobodná cesta*, roč. III, 2007, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³²⁷ *Svobodná cesta*, roč. IV, 2008, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³²⁸ *Svobodná cesta*, roč. V, 2009, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň.

³²⁹ *Svobodná cesta*, roč. III, 2007, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³⁰ *Svobodná cesta*, roč. IV, 2008, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³¹ *Svobodná cesta*, roč. III, 2007, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³² *Svobodná cesta*, roč. III, 2007, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³³ *Svobodná cesta*, roč. I, 2005, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³⁴ LOVČÍ, Radovan. Vzpomínka na Jiřinu Chudkovou. *Svobodná cesta*, roč. II, 2006, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³⁵ VIKTORA, Viktor. Jiřina Chudková očima Viktora Viktory. *Svobodná cesta*, roč. II, 2006, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Velmi často se můžou čtenáři setkat s rubrikou ThMgr. Luďka Pivoňky, jež pečlivě a trefně vybírá úryvky z knih představitelů českých unitářů, přepisuje myšlenky a připomíná významné osobnosti NSČSU, například Norberta Fabiána Čapka, ThDr. Karla Hašpla, ThDr. Dušana Kafku, bývalého ústředního správce československých unitářů, ale také bývalého letitého duchovního plzeňské obce Františka O. Lexu.³³⁶ Doménou Radovana Lovčího byl seriál, jež čtenáře podrobně obeznámil s životopisem významných světových unitářů, například britské reverendky Gertrude von Petzoldové.³³⁷ Své články navíc doplňoval o zajímavé postřehy a vysvětlivky. Velmi zajímavým osobním pozdravem Radovana Lovčího začíná druhé číslo časopisu roku 2007 adresované Robertu L. Fulghumovi, americkému spisovateli a zároveň dlouholetému unitářskému duchovnímu, s nímž se setkal během knižního veletrhu (3. - 6. května 2007, Praha-Holešovice).³³⁸ Důkazem, že do časopisu mohli přispívat i respondenti, je otištěný článek Věry Bešornové *Pozornost*.³³⁹ Tato žena patří k dlouholetým a aktivním členkám plzeňské Unitarie. Občas se do časopisu přepisovaly i přednášené referáty z unitářských seminářů.³⁴⁰

Významné osobnosti Obce unitářů v Plzni

PhDr. Jiřina Chudková

Jiřina Chudková se narodila 6. dubna 1926 v Uherském Hradišti. Roku 1934 se přestěhovala s rodiči do Zlína, kam po čtyřech letech nastoupila do gymnázia. V roce 1944 se uzavřely odborné školy a někteří žáci byli totálně nasazeni do Baťovy továrny. K nim patřila i Jiřina Chudková. Nejprve pracovala ve strojírnách, poté v účtárně. Roku 1945 složila maturitu na Spolkovém reálném gymnáziu ve Zlíně. Ještě téhož roku si zapsala český jazyk a filozofii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Během svého vysokoškolského studia absolvovala knihovnický kurz. V červnu 1948 přestoupila na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, kde úspěšně složila státní závěrečné zkoušky. Po ukončení studia pracovala jako asistentka ve Slovanském ústavu v Brně na bibliografii slovanských jazyků. V roce 1951 se

³³⁶ *Svobodná cesta*, roč. IV, 2008, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³⁷ *Svobodná cesta*, roč. II, 2006, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³⁸ *Svobodná cesta*, roč. III, 2007, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³³⁹ *Svobodná cesta*, roč. VII, 2011, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

³⁴⁰ *Svobodná cesta*, roč. III, 2007, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

provádala za Bohumila Hoška, se kterým se ale po čtyřech letech rozešla. Během 50. let měnila svá zaměstnání po celé republice. Nejprve (roku 1953) nastoupila na místo asistentky ve filologickém semináři Pedagogické fakulty v Brně. Poté (roku 1958) nastoupila na Pedagogickou školu v Boskovicích. Nakonec se na začátku 60. let dostala až do Plzně, kde roku 1962 nastoupila do Pedagogického institutu v Plzni. Ve stejné instituci pracoval i Bohumil Chudek, za kterého se v roce 1963 provdala. Po nějaké době však oba kvůli politickým důvodům museli z pracoviště odejít. Poté PhDr. Jiřina Chudková pracovala jako učitelka českého jazyka na Střední zemědělské škole v Křimicích. K tomu ještě vypomáhala hodinami češtiny na učilištích a dokonce doučovala český jazyk i zahraniční pracovníky ve Škodě Plzeň. Oplývala velikým řečnickým nadáním a citem pro divadlo, proto se roku 1960 zapsala na dálkové studium pro učitele loutkářství. Svůj smysl pro jevištní mluvu předávala svým studentům a zájemcům o přednes i recitaci. Několikrát se zúčastnila Šrámkovy literární Sobotky, kde roku 2001 uskutečnila dvě vystoupení (*Vosa Vocasatá a monolog, Errata*).³⁴¹ Také pět let vypomáhala loutkařům ve Špalíčku (1975-1980). V roce 1978 absolvovala logopedický kurz. A roku 1990 složila státní zkoušky z německého jazyka.³⁴²

K plzeňským unitářům se PhDr. Jiřina Chudková dostala náhodou. Svými myšlenkami obohacovala každé shromáždění. Díky svému rétorickému umu a liberálnímu smýšlení se vypracovala do pozice laické duchovní. Roku 1995 se naplno zapojila do vydávání časopisu *Entita*³⁴³ i do následovného *Oznamovatele Obce unitářů v Plzni*.³⁴⁴ PhDr. Jiřina Chudková zemřela dne 6. dubna 2005. Plzeňské obci zanechala několik svých přednášek, promluv a zajímavých myšlenek. Redakční rada se dokonce rozhodla věnovat její osobě první číslo časopisu *Svobodná cesta* roku 2006.³⁴⁵ A v

³⁴¹ Archiv časopisu Splav! 2001. *splav.cz* [online]. Dostupné z: <<http://www.splav.cz/casopis-splav/rocnik-2001/>>. [cit. 2015-04-02].

³⁴² CHUDKOVÁ, Jiřina. *Být sám sebou: duchovní promluvy z let 1996-1997*. Praha: Unitaria, 2014. 89 s. ISBN 978-80-86105-71-0.

³⁴³ *Entita*, roč. IV, 1995, č. 1. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel nepravidelně.

³⁴⁴ *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

³⁴⁵ LOVČÍ, Radovan. Vzpomínka na Jiřinu Chudkovou. *Svobodná cesta*, roč. II, 2006, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

roce 2014 vydalo nakladatelství Unitaria výběr z duchovních promluv PhDr. Jiřiny Chudkové s názvem *Být sám sebou*.³⁴⁶

PhDr. Jiřina Chudková v otázkách

Pro tuto podkapitolu jsem zvolila formu otázka – odpověď. Požádala jsem o další informace prof. PhDr. *Viktora Viktoru*, CSc., vedoucího katedry českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, který se s PhDr. Jiřinou Chudkovou znal osobně. Seznámili se na začátku letního semestru roku 1962, kdy PhDr. Jiřina Chudková nastoupila na katedru českého jazyka a literatury v Plzni. Na akademické půdě vyučovala současný český jazyk, obecnou jazykovědu a spisovnou slovenštinu. Vedle učebnice *Pišme správně česky a Programové učebnice doučování pravopisu* (1966) se část jejích studií zachovala i ve *Sbornících Pedagogického institutu v Plzni*. Obeznámil mě s jejím vynuceným odchodem z katedry a zrušením členství ve straně (1970). Dále se zaměřil na její mimoškolní aktivity, kde mi potvrdil její zájem o recitaci a sport, kterému se aktivně věnovala, a tím bylo horolezectví. Konečně otázky patřily unitářské tematice a postavě PhDr. Jiřiny Chudkové jako laické duchovní Obce unitářů v Plzni. Zdůrazňuje, že o unitářství se na katedře příliš nezmiňovala, i když ji kolikrát viděl, jak si za stolem horlivě sepisuje přípravu na svá vystoupení.

*„Po úmrtí mě požádal její manžel, abych se se zesnulou rozloučil na pohřbu (kaple sv. Václava na plzeňském Ústředním hřbitově). Text mého vystoupení pak přetiskla Jednota do publikace věnované Jiřině Chudkové.“*³⁴⁷

Rev. ThMgr. Luděk Pivoňka

Luděk Pivoňka se narodil 7. července 1967. Jak sám říká, sedmičky jej provázejí celým životem. *„Chtěl jsem bydlet blízko své maminky. Našel jsem dvě garsonky v paneláku s číslem popisným 67 (rok mého narození), jedna v šestém a druhá v sedmém patře. A jak to dopadlo? Musel jsem si pronajmout byt v patře sedm. Když*

³⁴⁶ *Unitaria: Jedno místo, mnoho cest. Mnoho cest, jeden cíl.* [online]. Dostupné z: <www.unitaria.cz>. [cit. 2015-04-02].

³⁴⁷ Emailová korespondence Terezy KOŽELUHOVÉ s prof. PhDr. *Viktorem Viktorou*, CSc. ve dnech 14. a 19. dubna roku 2015.

je někde nějaká sedmička, jsem pozorný.“³⁴⁸ Rodina bydlela v plzeňské čtvrti Doubravka v panelovém domě vedle nynějšího Úřadu městského obvodu pro Plzeň 4. Základní školní docházku absolvoval na 22. základní škole v Plzni. Na svá dětská léta vzpomíná s úsměvem, zvláště při vyslovení jména svého dětského kamaráda Marcela Valeše, se kterým trávil svůj veškerý volný čas.

Pro své středoškolské vzdělání si zvolil strojní průmyslovku. Cesta Luďka Pivoňky za náboženstvím započala až úderem posledního ročníku na střední škole. Jeho rodina nebyla věřící. Jak sám tvrdí, o spiritualitě a náboženství se doma nemluvalo. Nepředstavovalo sice zcela tabuizované téma, ale nikoho by nenapadlo mluvit po roce 1968 o náboženství, jelikož otázky víry nebyly moc populární, strana je nevívala: *„O náboženství jsem tedy mnoho nevěděl, až do III. ročníku jsem byl náboženstvím zcela nepolíben. Zlom nastal před koncem středoškolského studia. Nikoho by tehdy nenapadlo, že já se budu zajímat o duchovní dění a dokonce se nakonec stanu i reverendem.“*³⁴⁹

K duchovnímu životu ho přivedl spolužák ze střední školy Vladimír Dvořák, rebelský diletant vyznávající styl punk. Chlapec se vyznačoval nápadným vizuálním zevnějškem, ze stran učitelského sboru nepřilíši chápaljícím. Radikální změna se udála s nástupem do posledního IV. ročníku: *„Po prázdninách se Vladimír vrátil jako vyměněný, jako naprosto jiný člověk. Všichni jsme si změny okamžitě všimli a v duchu jsme si kladli otázku, jak se to stalo. Mně to vrtalo hlavou tak intenzivně, že jsem se přímo zeptal. Vladimír mi prozradil, že se seznámil s mládeží sboru Církve československé husitské. Jeho nová životní energie mě zaujala natolik, že jsem chtěl na vlastní kůži zažít promluvu samotného duchovního Milana Matyáše. Poprosil jsem ho, zda bych se mohl přijít podívat na setkání sboru, což bylo v zimě 1986. Vladimír mě ochotně vzal s sebou. Byl jsem nadšený, líbila se mi atmosféra, dokonce jsem mezi mládeží rozpoznal i známé doubravecké tváře. Tímto způsobem jsem prožil svoji první*

³⁴⁸ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luďkem Pivoňkou, reverend Obce unitářů v Plzni, dne 2. července 2014 v plzeňské Unitarii, v Tomanově 3, Plzeň.

³⁴⁹ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luďkem Pivoňkou.

*zkušenost s náboženstvím, kterou hodnotím jako velmi pozitivní. Posunula mě jinam. Byl bych smutný, kdyby se to všechno nestalo.*³⁵⁰

Luděk Pivoňka začal aktivně docházet do sboru. V husitské církvi probíhala každou neděli bohoslužba. V plzeňském sboru se ve středu konaly tzv. *biblické hodiny* a místní mládež ještě měla občasná setkání po bytech: *„Před rokem 1989 se nepovolovaly schůzky mimo kostel, takže jsme dělali tak trochu protistátní činnost. Dávali jsme si však dobrý pozor. Musím konstatovat, že k nám nikdy Státní bezpečnost nevtrhla.*“³⁵¹

Rodina si všimla určité změny v synově chování. K jeho novému zájmu byli však zcela přístupní. Problém nastal ze strany prarodičů. Dědeček zastával vyšší funkci ve Škodovce a očekával, že vnuk půjde ve stejných šlépějích vynikajícího konstruktéra. Po úspěšném složení zkoušek dospělosti na přání prarodičů tedy nastoupil na Strojní fakultu Západočeské univerzity v Plzni: *„Ale strojařina nebyla nic pro mě, chtěl jsem bádát v oblasti duchovní. Již během zimního semestru jsem se začal připravovat na přestup na teologickou fakultu, tehdy Husovu československou bohosloveckou fakultu.*“³⁵²

Rodina však nesdílela jeho nadšení. Ve snaze přemluvit mladého chlapce zpět na strojírenská studia hledala pomoc u bratra Matyáše. Představený fary naopak Pivoňkův zájem přivítal s otevřenou náručí. Sám se nabídl, že mu poskytne osobní doporučení, které představuje jednu z formálních položek nutných pro přijetí. Další podmínkou bylo správné vyplnění písemného testu. Nejvíce se ale budoucí studenti obávali prověřování ze strany Státní bezpečnosti, která tajně zjišťovala informace, na jejichž základě vyhodnocovala, zda daná osoba může nastoupit na fakultu. Po úspěšném splnění všech náležitostí se mu konečně dveře teologie otevřely: *„Ročník jsem navštěvoval s dalšími šesti kolegy. Měli jsme speciální teologické předměty pro práci v církvi husitské, filozofii, religionistiku, dokonce i od státu povinný marxismus. Mrzí mě, že v tehdejší plánu nebyla zařazena psychologie ani pedagogika. Obě tyto disciplíny si momentálně doplňuji, jelikož jsem přesvědčen, podobně jako Norbert Fabián Čapek, že každý dobrý duchovní by si měl osvojit psychologické minimum.*

³⁵⁰ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Ludkem Pivoňkou.

³⁵¹ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Ludkem Pivoňkou.

³⁵² Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Ludkem Pivoňkou.

*Jsem v kontaktu s lidmi každý den, pracuji s nimi, potřebuji odhadnout jejich rozpoložení a v tom mi pomáhá znalost psychologie osobnosti.*³⁵³

*„V neklidných listopadových dnech roku 1989 jsme s kolegy bedlivě poslouchali vysílání Svobodné Evropy, kde se horlivě mluvilo o událostech 17. listopadu, o zmlácení a ubití studenta. I když to nebyla pravda, velice nás to pobouřilo a navnadilo k protestu. Všichni teologičtí studenti se sjeli v neděli 19. listopadu na kolej, kde jsme se domluvili na následujícím postupu. Ráno jsme se dostavili do hodiny s oznámením, že se i my studenti teologie přidáváme ke stávce a ještě téhož dne jsme vyšli do ulic. Obraz plného Václaváku, atmosféru odhodlání, ty mi už nikdo nevymaže. Abychom se odlišili od studentů jiných fakult Univerzity Karlovy, sehnali jsme si prapory a standarty z naší teologické fakulty. Nezapomněli jsme ani na husitské zpěvníky. Zde si dovolím takovou perličku, jak se můžete správně domnívat, studenti teologie tvořili opravdovou menšinu manifestačních skupin. Zaujali jsme jediný možný prostor ve spodní části náměstí. Když jsme ale spustili a pěkně od podlahy jsme začali zpívat, připadali jsme si jako historická Žižkova armáda u Domažlic, jelikož nám ostatní studenti vytvořili koridor, díky němuž jsme se dostali až doprostřed Václavského náměstí.*³⁵⁴

„Také jsme se zapojili do výjezdních akcí studentů. Spočítaly ve zprostředkování informací o dění v hlavním městě. Z Prahy proto mířily vlaky přímo na Slovensko. Náš úkol byl jasný, dojet na určité místo a promluvit s místními o událostech, představit ideje manifestačního hnutí. Byla to určitá forma misijní činnosti a já jsem se díky ní dostal konkrétně až do Košic. Byla to pro mě velká zkušenost, alespoň takhle jsem přispěl svou troškou do mlýna a napomohl jsem tak nově vznikajícímu systému.“ Za režimu nespádaly teologické fakulty pod Karlovu univerzitu, byly zařazeny v sekci cirkusy a varieté. „Asi jsme jim připadali stejně důležití jako pouťáři. My jsme ale brali překážky od strany s humorem.”³⁵⁵

Po roce 1989 se studenti teologie logicky chtěli vrátit znovu pod historickou univerzitu. Atmosféra i doba tomu byla nakloněna, proto se jejich přání vyplnilo. A dnes se nachází pod Univerzitou Karlovou dokonce tři teologické fakulty - Katolická,

³⁵³ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Lud'kem Pivoňkou.

³⁵⁴ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Lud'kem Pivoňkou.

³⁵⁵ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Lud'kem Pivoňkou.

Evangelická a Husitská. Luděk Pivoňka byl přijat do vzdělávacího programu Husovy československé bohoslovecké fakulty původně na 4 roky, po přesunu fakulty pod Karlovu univerzitu byly uznány nové stanovy a studium se prodloužilo na 5 let. Po třech letech byl vysvěcen na husitského jáhna s možností částečně konat bohoslužby. Studium ukončil řádným splněním magisterských zkoušek.

Poté se vrátil do Plzně, kde musel absolvovat povinnou základní vojenskou službu: *„Říkal jsem si, k čemu by mi byl roční výcvik na vojáka, byl jsem nabytý duševními myšlenkami, chtěl jsem lidem pomáhat, boj a zbraně se přičily mé povaze.“*³⁵⁶ ThMgr. Luděk Pivoňka tedy zvolil alternativu ve formě civilní služby. Přihlásil se na pozici sanitáře FN. Nejprve byl přidělen na oddělení neurochirurgie, kde se nacházeli pacienti s velkým pohybovým omezením. Poté vypomáhal na onkologii: *„Velice těžká oddělení. Byla to pro mě zkouška duševní síly a empatie. Tady lidé opravdu umírali, až zde jsem se setkal tváří v tvář se smrtí, poprvé jsem viděl umírat člověka. Na základě těchto zkušeností jsem si ještě více utvrdil význam podpory od druhých lidí. Zjistil jsem, že pacienti potřebují nejen lékařskou, ale i psychickou a hlavně i duchovní pomoc. Nestačí opravit jen tělo, ale musí se pracovat i s duší. Proto je mi velmi blízká celostní medicína, kterou vyzdvihoval i zakladatel českých unitářů Norbert Fabián Čapek.“*³⁵⁷

Během výpomoci v nemocnici byl vysvěcen na kněze s pravomocí výkonu bohoslužeb, a tak zároveň s prací sanitáka kázal v klatovském kostele vždy každou druhou neděli: *„Alespoň takto jsem udržoval kontakt s církví a náboženstvím, kde jsem byl přece jenom ještě nováčkem a potřeboval jsem získat praxi.“*³⁵⁸

Po splnění civilní služby se konečně mohl plně věnovat své náboženské činnosti. Oslovil plzeňského biskupa ve věci jeho dalšího působení: *„Doufal jsem, že by pro mě mohlo být místečko v nějakém městě. Bylo mi určitým způsobem bližší než venkov, možná proto, že jsem se narodil v Plzni a byl jsem zvyklý na její ruch.“*³⁵⁹ Jeho přání bylo vyslyšeno, prvním místem působení v církvi husitské se staly České Budějovice, kde konal bohoslužby půl roku.

³⁵⁶ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

³⁵⁷ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

³⁵⁸ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

³⁵⁹ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

„Už na fakultě mě začaly zajímat i různé specifické obory teologie. Víra potřebuje čas. Cítil jsem, jak duchovně dozrávám, stával jsem se samostatnějším, nebyl jsem tak závislý na autoritách, chtěl jsem pracovat sám za sebe, a tak jsem na konci studia zjistil, že jsem velmi liberálně zaměřen i v náboženských otázkách. Dovolil bych si malou odbočku. Totiž Církev československá husitská se do roku 1971 jmenovala pouze Církev československá, jež vznikla roku 1920 jako národní církev (Čechů i Slováků), založili ji katoličtí kněží tzv. modernisté. Tehdy se v katolické církvi našlo hodně duchovních, kteří chtěli reformy a s koncem války, kdy se od západu linuly liberální a demokratické myšlenky, využili okolností a vznesli své požadavky. Ale tehdejší papež se choval velmi omezeně, proto se skupina radikálních kněží rozhodla, že založí vlastní církev a to Církev československou, která se u lidí navyklých na jedno státem uznané náboženství těšila veliké oblibě. Během několika let církev získala 200 000 členů, dokonce k ní přestupovaly i osoby z katolické církve. Celou první republiku byla Církev československá orientovaná modernisticky s prvky evangelické liberální teologie, která se nechce vázat určitými náboženskými autoritami a dogmaty. Již zde si povšimněme jemných kořínků podobnosti s unitáři. Po 2. světové válce však nastal zlom a profesori nastoupivší na teologickou fakultu začali církev orientovat konzervativnějším směrem. Za mých studií jsem sympatizoval s teologií první republiky na rozdíl od svých kolegů. Osvoji si ji natolik, že jsem na ni odkazoval a navazoval i při svých bohoslužbách. Kázal jsem v duchu pro mě vlastním a liberálním. Vzpomínám na svoji první promluvu v Českých Budějovicích na téma Zázraky. Nejprve jsem četl úryvky z evangelia, poté následovalo samotné kázání, které jsem ladil v duchu svobodného křesťanství. Po bohoslužbě za mnou přišla jedna sestra sboru s výtkou, že mnou vedená bohoslužba nebyla úplně košer a žádala ještě hlubší individuální rozpravu. Její reakce se stala pro mě prvním náznakem, že liberální teologie nebyla pro někoho to pravé ořechové, jenomže jak mohu kázat něco, o čem nejsem přesvědčen? Začalo to mezi mnou a náboženskou obcí skřípat. Co teď s tím, měl jsem tři možnosti - buď se přizpůsobím já, nebo se změní jejich pohled na moji osobu, nebo si budeme muset dát přestávku. Po dlouhém promýšlení jsem biskupa požádal o uvolnění z církve s odůvodněním, že si musím uspořádat své myšlenky, všechno si sám v sobě srovnat. Vyhověl mi.“³⁶⁰

³⁶⁰ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Ludkem Pivoňkou.

ThMgr. Luděk Pivoňka se vrátil do Plzně nyní ne jako kněz a stál před otázkou, co dál. „*Co myslíte, že úřad práce nabídne duchovnímu? Vůbec nic (smích).*“³⁶¹ Začal pracovat v pečovatelské službě. Navštěvoval starší lidi, poklízal, přinášel jim nákup, povídal si s nimi, tam se promítla i určitá duchovní činnost: „*Moje nová profese mě bavila, dodnes potkávám a zdravím své bývalé kolegyně. Trvale malý příjem mě však donutil odejít a navštívit personální oddělení Škodových závodů, kde mi nabídli místo konstruktéra. Byl jsem rád, že alespoň své poznatky nabyté z mládí využiji. I zde jsem ale narazil. Já dochodil průmyslovku roku 1986 a 10 let stačilo na to, aby se do továrny dostaly takové technologie, kterým jsem naprosto nerozuměl. Kolegové se mi snažili pomoci, ale tovární prostředí mě neoslovalo, pořád ve mně dřímalo duchovní. Po zkušebním tříměsíčním období jsem odešel a nastoupil do oddělení mléčných výrobků a lahůdek v supermarketu. Kvůli špatným mezilidským vztahům jsem však dal výpověď. Na doporučení svého mladšího bratra jsem se rozhodl pořídit si taxík. Řídit mě bavilo, i finančně jsem vyšel a ještě jsem si říkal, že budu stále mezi lidmi, mohu s nimi pohovořit o mezilidských vztazích. Na svoji životní etapu řidiče vzpomínám v dobrém, ale nechtěl jsem to dělat navěky, potřeboval jsem jen překlenout období.*“³⁶²

Ve svém volném čase stále docházel do husitské církve na bohoslužby, ale ideově se od ní oddaloval. Navštěvoval tedy i jiné církve, ale ani v nich nenašel podobnost se svým smýšlením: „*Tehdy jsem si vzpomněl na unitáře. Moc jsem o nich nevěděl, jen že existují. Zjistil jsem si, že mají v Plzni svoji obec. Sídliili tehdy v Resslově ulici ve čtvrtém patře. Otevřela mi starší paní, příjemně mě přivítala, zeptala se mě, proč přicházím, načež jsem odpověděl, že se zajímám o různé duchovní směry, rozšiřuji si své obzory a zda by mi poskytla potřebné informace. Chvilí se mnou hovořila a zapůjčila mi odbornou literaturu. Při čtení materiálů jsem měl určitou výhodu oproti ostatním. S mými vysokoškolskými znalostmi jsem se mohl lépe a rychleji orientovat v unitářských myšlenkách. Hned po prostudování první knihy zakladatele českých unitářů Norberta Fabiána Čapka nazvané Tvůrčí náboženství jsem si řekl, to je to pravé. Viděl jsem na stránkách rozepsány přesně ty myšlenky, o kterých jsem uvažoval i já. Asi přišlo světlo z vyšších sfér, které mi naznačilo další*

³⁶¹ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

³⁶² Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

*duchovní cestu. Začal jsem se zajímat o unitáře intenzivněji, docházel jsem na jejich pravidelná setkání. Postupem času jsem si sám v sobě utvrdil fakt, že jsem unitář. Od té doby mě to drží dodnes. Unitářství mi vyhovuje, sedí, líbí se mi, mám ho rád.*³⁶³

Roku 1998 se ThMgr. Luděk Pivoňka stává aktivním členem plzeňské náboženské obce. V té době zdejší unitáři neměli přítomného svého duchovního, jelikož představený obce Rev. Petr Dolák studoval unitářskou teologii v USA. Navíc nebylo jisté, zda po svém návratu zůstane jeho působištěm i nadále Plzeň: *„Znovu mi i v této situaci pomohla vystudovaná fakulta, což si uvědomovala i plzeňská obec. Věděli, že jsem teolog a vysvěcený kněz. Došlo k rozhodnutí, zda počkat na stávajícího duchovního Petra Doláka, anebo oslovit mě.*³⁶⁴ Obec byla malá a nacházela se ve špatné situaci, například z hlediska bytového. Dům bohužel neměl výtah, což odrazovalo starší a méně pohyblivé členy. Navíc ostatní bydlící často neplatili nájem, nechovali se podle schválených regulí, ničili společný majetek.

*„Jiřina Chudková, která mi tehdy otevřela dveře, působila v obci jako laická kazatelka. Dělal to ve svém volném čase, jelikož pracovala na Západočeské univerzitě v Plzni, kde působila pod katedrou českého jazyka. Chci poznamenat, že to byla velmi přemýšlivá žena, její promluvy zpětně hodnotím velmi kladně. Ač neměla teologické vzdělání a ani se nikdy nepřipravovala na dráhu duchovního, odváděla svoji činnost v obci skvěle. Troufnu si tvrdit, že kdyby se nestala učitelkou, duchovní dráha by pro ni byla nejlepším možným směrem.*³⁶⁵

K datu 1. ledna 1999 nastoupil ThMgr. Luděk Pivoňka do funkce unitářského duchovního. Každá unitářská obec si svůj duchovní provoz může přizpůsobit k obrazu svému tak, aby služby vyhovovaly všem členům. Duchovní má vypsání úřední hodiny, které neslouží ani tak pro členy, jako spíše pro budoucí zájemce o unitářský směr. Tento čas je mimo jiné určen pro nejrůznější písemnou korespondenci mezi členy a unitářskou centrálou v Praze, pro přípravu na přednášky, proslovy, k sepisování textů pro unitářská setkání.

³⁶³ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

³⁶⁴ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

³⁶⁵ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

Nutno poznamenat, že Rev. ThMgr. Luděk Pivoňka je také zároveň místopředseda místního správního sboru obce, tudíž má v pravomoci i práce tajemnické. Například když se plánuje rekonstrukce, komunikuje s úřady: „*Já jsem v Unitarii zaměstnán na celý úvazek, proto mám na starost více věcí.*“³⁶⁶ V současné době probíhají v plzeňské Unitarii následovná setkání. Každé pondělí se koná bohoslužba od 17:00, jež slouží hlavně pro členy obce. Středy jsou určené přednáškám, kde se rozebírají nejrůznější témata. Proto si na nich můžeme vyslechnout nejen promluvu duchovního, ale i přizvaných odborných hostů. Během kalendářního měsíce se můžeme setkat i s meditačním programem.

„Pokaždé se snažím přijít s něčím novým nebo zajímavým, kolikrát vybírám i témata šitá na tělo svým posluchačům. Když jste ale duchovním na jednom místě 15 let, je stále těžší a těžší zařídít, abyste se neopakovali. Nechávám se inspirovat běžným životem, všímám si dění v Plzni i ve světě. Stále duchovně bádám, jakmile mě něco zaujme, snažím se vytvořit si stanovisko. Také pravidelně navštěvuji knihkupectví a pročítám si nově vyšlé knihy s nejrůznější tematikou. Kolikrát mě motivují tak, že úryvky použiji ve svých promluvách.“³⁶⁷ K nabízeným duchovním službám unitářské obce patří uvítání dítěte, svatební obřad, rozloučení: „*Za celé své působení u unitářů v Plzni jsem vítání dítěte neměl ani jednou, byť by mě to potěšilo. Zatím jsem promlouval na deseti pohřbech. K nejméně rozšířeným patří svatby, těch každoročně vykonávám požehnaně. Unitáři nabízejí alternativní formu obřadu i pro nečleny, která přijde mnohým poutavá. Zájemci nás kontaktují sami, nemáme pro tyto účely zřízenou zvláštní propagaci.*“³⁶⁸

Rev. ThMgr. Luděk Pivoňka nyní působí jako duchovní v Obci unitářů v Plzni, zároveň zastává funkci Ústředního duchovního NSČU. Jednou do měsíce přednáší v Praze a Chebu. Na pozvání občas zavítá i do ostatních obcí a místních skupin po České republice, například do Brna, Teplic, Liberce i Ostravy: „*Příznám se, že jsem spíše mluvící typ, sám za sebe píše málo. Po svém nástupu na post duchovního jsem připravil různé brožury (například Unitářství – Spiritualita pro 21. století), jednoduché shrnující letáčky pro potenciální zájemce o členství. Na požádání Kristýny*

³⁶⁶ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

³⁶⁷ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

³⁶⁸ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

Ledererové Kolajové přispívám do celounitářského časopisu Tvůrčí život. Rád se podílím na vydávání reedici starších spisů unitářských představitelů. Sestavil jsem články Karla Hašpla, které sepsal za dob okupace a tím jsem pomohl na svět knize Potřebuje člověk náboženství? ³⁶⁹

„Moje přání z pozice duchovního je mít stále plnou Unitarii a inspirovat ostatní k nalezení té správné vnitřní cesty.“³⁷⁰

Závěr

Díky doporučené literatuře, dobovým materiálům, osobním rozhovorům a vlastní účasti na konaných přednáškách, jež se staly podkladem pro moji práci, jsem se dobrala následujících výsledků. Unitářství není církví, nýbrž náboženskou společností, jež si zakládá na racionálním smýšlení i v otázkách teologických. Unitáři se tedy hodně orientují na člověka, vyzdvihují jeho rozum a apelují na jeho svědomí. Prapůvod unitářského zaměření na lidskou bytost pramení z jejich antitrinitářství. Nevěří v zázraky a vyznávají náboženství nezjevené, které staví na rozumovém uchopení témat a problémů. Kladně přistupují ke všem novým podnětům z jakékoli oblasti každodenního lidského života. Právě z toho pramení fakt, že unitářství bylo vždy nakloněno pokroku a převratným objevům na poli vědeckém. S tvrzením souhlasí sami unitáři, jelikož v osobě Michaela Serveta, jenž popsal plicní krevní oběh, spatřují svého prvního hybatele unitářských myšlenek.

Práce se však hlavně zaměřila na vývoj dějinné linie českého unitářství a především na zformování unitářů v západních Čechách. O pronikání unitářských myšlenek do plzeňské metropole se zasloužila Čtenářská Obec Nového Lidu, jež navázala kontakt s Pražskou obcí Svobodného bratrství (historické předchůdkyni Pražské obce unitářů). Díky vzájemné spolupráci vznikla 7. června 1932 plzeňská odbočka Svobodného bratrství, ze které se v 50. letech minulého století (14. 8. 1950) vyvinula regulérní Náboženská obec československých unitářů v Plzni se všemi právy a povinnostmi.

³⁶⁹ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Ludkem Pivoňkou.

³⁷⁰ Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Ludkem Pivoňkou.

Z několika dochovaných výročních zpráv se můžeme přesvědčit o nesmírné aktivitě obce, a to hlavně v přednáškové činnosti, kterou zajišťovali unitářští duchovní či odborníci na rozebíranou problematiku. V archívu lze nalézt plno propagačních letáčků z konaných promluv a přednášek, což svědčí o velmi bohatém duchovním životě obce. Unitáři se ale také věnovali svým dětem v nedělní škole a nezanevřelo se ani na unitářské ženy, které se scházely na pravidelných sezeních.

Z hojně dochované korespondenci pražských a plzeňských unitářů můžeme vypozerovat velkou propojenost obou obcí. Obec unitářů v Plzni však navázala úzký vztah i s Židovskou náboženskou obcí, besednickou unitářskou obcí a hlavně v polovině 50. let s brněnskou unitářskou obcí, do které byl po smrti místního duchovního dosazen představitel plzeňské obce a jeho duchovní rádce bratr F. O. Lexa. Paradoxně nejvíce korespondence jsem zachytila z období vzniku odbočky Svobodného bratrství v Plzni, postupem času dobové dokumenty ubývají a v 80. letech mizí úplně. Mezeru od roku 1983 – 1987 se mi z nashromážděných materiálů nepodařilo zaplnit. Kvalitní zápisy v kronice končí na sklonku roku 1983, dalším dohledatelným záznamem je až fotografie správního výboru z roku 1987. Poté již následují jenom stručně zhotovené dvojce desky, tzv. *Fotodokumentace Obce unitářů v Plzni*. Činnost obce od roku 2006 není zmapována vůbec, tudíž téma není zcela vyčerpáné a lze se k němu ještě vrátit.

Veliký přínos spatřuji v kompletním zpracování všech vydávaných periodik plzeňských unitářů, které mapují život obce (1992 – současnost) a doplňují tak mezery v dobových materiálech (*Fotodokumentace Obce unitářů v Plzni*), ale hlavně ve vyzdvižení dvou postav, naprosto spjatých s plzeňskou unitářskou obcí, a to osobního medailonku PhDr. Jiřiny Chudkové a zpracování životopisu z osobního rozhovoru s nynějším reverendem Obce unitářů v Plzni ThMgr. Luděkem Pivoňkou.

Zpracování tématu bylo pro mě přínosem. Myslím si, že unitářství má velmi zajímavý pohled na svět, zvláště pro dnešního člověka, který je dennodenně konfrontován s novými poznatky, přílivem nejrůznějších informací, využívá moderní techniku. Unitáři jsou nakloněni všemu novému. Zprostředkovávají svým členům pomocí přednášek kontakt s experty v oboru na danou problematiku. Učí je vyznat se v moderním světě. Díky své dostatečné členské základně určitě mají v nynějším teologickém poli místo.

Zdroje / References

Literatura

ČAPEK, Norbert Fabián- DITTRICHOVÁ, Jaroslava- LEDEREROVÁ KOLAJOVÁ, Kristýna- SAMOJSKÝ, Petr. Devadesát let českého unitářství. Jako neprodejná příloha. *Unitářské listy*, 2012, č. 4. Praha: Obec širšího společenství českých unitářů.

HAŠPL, Karel. *Potřebuje člověk náboženství?*. Editor Luděk Pivoňka. Praha: Unitaria, 2011. 190 s. ISBN 978-808-6105-611. s. 146.

KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: Zvon, 1991. 281 s. ISBN 80-7113-003-6.

PIVOŇKA, Luděk. *Unitářství: spiritualita pro 21. století*. Plzeň: Obec unitářů v Plzni, 2012. 55 s. ISBN 978-802-6009-689.

SAMOJSKÝ, Petr. Unitářství jako cesta. *unitaria.cz* [online]. Praha: NSČU, 2003. Dostupné z: <http://www.sirsispolecenstvi.cz/texty/unitarstvi_jako_cesta.pdf>. [cit. 2015-08-02].

STREJČEK, Vladimír. *Historie a myšlenky unitářství a univerzalizmu ve světě a v České republice*. Praha: Unitaria, 1999. 135 s. ISBN 80-861-0503-2.

ŠPALE, Drahomil. *Nárys dějin unitářství v českých zemích*. Praha: Unitaria, 2010. 169 s. ISBN 978-80-86105-51-2.

Prameny

Archiv Obce unitářů v Plzni

Archiv NSČU

Periodika

ČAPEK, Norbert Fabián- DITTRICHOVÁ, Jaroslava- LEDEREROVÁ KOLAJOVÁ, Kristýna- SAMOJSKÝ, Petr. Devadesát let českého unitářství. Jako neprodejná příloha.

Unitářské listy, 2012, č. 4. Praha: Obec širšího společenství českých unitářů.

DOLÁK, Petr. Z naší kroniky. *Entita*, roč. I, 1992, č. 2. Plzeň: Náboženská Společnost Československých Unitářů v Plzni. Vycházel měsíčně. Článek na pokračování.

Entita, roč. I, 1992, č. 2. Plzeň: Náboženská Společnost Československých Unitářů v Plzni. Vycházel měsíčně.

FIALA, Jiří. Tao-Te-Ťing. *Entita*, roč. II-III, 1993-1994, č. 3. 93-2. 94. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Článek na pokračování.

POTEMNÍK, Stanislav. Projekty, výzkumy a nápady prof. PhDr. doc. Potemníka, CSc. *Entita*, roč. II-III, 1993-1994, č. 9. 93-12. 94. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Článek na pokračování.

DOLÁK, Petr. Nápadník. *Entita*, roč. II, 1993, č. 10. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Vycházel pravidelně. s. 19.

FIALA, Jiří. Recenze. *Entita*, roč. II, 1993, č. 11. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Vycházel měsíčně. s. 14.

SÝKORA, Jaromír. Celková hospodářská zpráva za rok 1993. *Entita*, roč. III, 1994, č. 1. Plzeň: Náboženská obec českých unitářů. Vycházel měsíčně. s. 19.

DOLÁK, Petr. Přání k narozeninám. *Entita*, roč. III, 1994, č. 3. Plzeň: Náboženská společnost českých unitářů. Vycházel měsíčně. s. 2.

DOLÁK, Petr. Střední cesta. *Entita*, roč. III-IV, 1994-1995, č. 3. 94-1. 95. Plzeň: PUS NSČU. Článek na pokračování.

DOLÁK, Petr. Naše shromáždění a aktivity. *Entita*, roč. III, 1994, č. 7. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel pravidelně. s. 2.

Entita, roč. III, 1994, č. 9. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel měsíčně.

Entita, roč. IV, 1995, č. 1. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel nepravidelně.

CHUDKOVÁ, Jiřina. Z nedělních promluv. *Entita*, roč. IV, 1995, č. 1. Plzeň: PUS NSČU. Vycházel nepravidelně. s. 2.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. I, 1999, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

MEMO 2016/2

KRPEJŠOVÁ, Jaroslava. Sestry a bratři, milí přátelé. *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. I, 1999, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. II, 2000, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. II, 2000, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. II, 2000, č. 11. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. III, 2001, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. III, 2001, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. III, 2001, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. III, 2001, č. 10. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. III, 2001, č. 11. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

HLOBIL, Jiří. Poezie Vánoc. *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. III, 2001, č. 12. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. IV, 2002, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. IV, 2002, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. IV, 2002, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. V, 2003, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. V, 2003, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. V, 2003, č. 5. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. V, 2003, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. V, 2003, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

HAŠPL, Karel. Starý zákon z hlediska unitářského. *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. VI, 2004, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

HAŠPL, Karel. Jak se modlit. *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

HAŠPL, Karel. Víra a zázraky. *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

HAŠPL, Karel. Je unitářství církví? *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni*, roč. VI, 2004, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Oznamovatel Obce unitářů v Plzni, roč. VII, 2005, č. 5. Plzeň: Unitarie Plzeň. Vycházel pravidelně.

Svobodná cesta, roč. I, 2005, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

LOVČÍ, Radovan. Ohlédnutí za Oznamovatelem. *Svobodná cesta*, roč. II, 2006, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník. s. 21.

VIKTORA, Viktor. Jiřina Chudková očima Viktora Viktory. *Svobodná cesta*, roč. II, 2006, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Svobodná cesta, roč. II, 2006, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Svobodná cesta, roč. III, 2007, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

MEMO 2016/2

Svobodná cesta, roč. III, 2007, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Svobodná cesta, roč. III, 2007, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Svobodná cesta, roč. IV, 2008, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Svobodná cesta, roč. IV, 2008, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Svobodná cesta, roč. V, 2009, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Svobodná cesta, roč. VI, 2010, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Svobodná cesta, roč. VII, 2011, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň. Čtvrtletník.

Svobodná cesta, roč. VIII, 2012, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. I, 2005, č. 6. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. I, 2005, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. I, 2005, č. 10. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. I, 2005, č. 12. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. II, 2006, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. II, 2006, č. 4. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. II, 2006, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. II, 2006, č. 11. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. III, 2007, č. 2. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. IV, 2008, č. 3. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. IV, 2008, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. V, 2009, č. 1. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. V, 2009, č. 9. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Zpravodaj Obce unitářů v Plzni, roč. IX, 2013, č. 11. Plzeň: Unitarie Plzeň.

Elektronické zdroje

Archiv časopisu Splav! 2001. *splav.cz* [online]. Dostupné z: <<http://www.splav.cz/casopis-splav/rocnik-2001/>>. [cit. 2015-04-02].

Online knihovna Strážné věže. „*Polští bratři*“ – *Proč byli pronásledováni?* [online]. Dostupné z: <<http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/20000032000>>. 2000, [cit. 2016-12-16].

Unitaria: Jedno místo, mnoho cest. Mnoho cest, jeden cíl. [online]. Dostupné z: <www.unitaria.cz>. [cit. 2015-04-02].

Rozhovory a emailová korespondence

Emailová korespondence Terezy KOŽELUHOVÉ s prof. PhDr. *Viktorem Viktorou*, CSc. ve dnech 14. a 19. dubna roku 2015.

Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s Rev. ThMgr. Luděkem Pivoňkou, reverend Obce unitářů v Plzni, dne 14. března a 20. dubna roku 2015 v plzeňské Unitarii, v Tomanově 3, Plzeň.

Rozhovor Terezy KOŽELUHOVÉ s ThMgr. Luděkem Pivoňkou, reverend Obce unitářů v Plzni, dne 2. července 2014 v plzeňské Unitarii, v Tomanově 3, Plzeň.

O autorce

Bc. Tereza Koželuhová (*1992) v současné době studuje na konzervatoři v Plzni. Ve svém bakalářské práci se věnovala nejen dějinám unitářství, ale také tzv. Květinovým slavnostem.

e-mail: tereza.kozeluhova@centrum.cz